

Luovan toimialan kehittäminen aluekeskusohjelmassa

Kirsi Kaunisharju

Aluekeskusohjelman verkostojulkaisu 2/2007

Kulttuuriverkosto

Taitto Pentti Nuortimo

Paino Edita Prima Oy 2007

Sisällys

Lukijalle	4
Tiivistelmä	5
Sammanfattning	7
Summary	9
1 Johdanto	11
1.1 Mikä on luova toimiala?	11
1.2 Luovan toimialan kehittäminen	13
1.3 Selvityksen tausta ja tavoitteet	14
1.4 Luova toimiala aluekeskusohjelman kulttuuriverkostossa	15
2 Aluekeskusohjelma 2001–2006	16
2.1 Yleistä ohjelmakaudesta 2001–2006	16
2.2 Luovan toimialan hankkeita	17
2.3 Hyvät käytännöt	18
3 Aluekeskusohjelma 2007–2010	29
3.1 Yleistä ohjelmakauden 2007–2010 painopisteistä	29
3.2 Alueellinen strategiatyö	30
3.3 Alueiden valmius luovan toimialan kehittämiseen	31
3.4 Alueiden painopisteet, vahvuudet ja erikoistumisaloja	33
3.5 Jalostamo-toiminnan tunnettuus ja kiinnostus palveluiden käyttämiseen ..	35
4 Toimintamalli ja jatkotoimenpiteet	37
4.1 Toimintamalli	38
4.2 Toimintamallin alueellinen ja kansallinen toteutus	39
4.3 Luovan toimialan alueellisen kehittäjän toimintaohjeet	42
4.4 Jatkotoimenpiteet luovan toimialan kehittämiseksi	44
5 Arviointi ja seuranta	54
Liitteet	55
Liite 1 Katsaus luovan toimialan kehittämistilanteeseen aluekeskusohjelmissa ...	55
Liite 2 Selvitystyön aikana haastatellut ja tavatut toimijat	78
Lähteet	80

Lukijalle

Sisäasiainministeriön alueiden ja hallinnon kehittämisosaston aluekeskushankkeessa päätettiin syksyllä 2006 selvittää aluekeskusten edellytyksiä luovien alojen yritystoiminnan kehittämiseen. Taustalla oli aluekeskusten kulttuuriverkostossa virinnyt keskustelu kulttuurin roolista aluekeskusten strategisessa kehittämisessä, erityisesti vetovoimaisen toimintaympäristön ja elinkeinojen kehittämisessä.

Aluekeskusten kulttuuriverkosto on koonnut rakentavaan vuorovaikutukseen aluekeskusten, keskushallinnon ja kansallisesti toteutettavien hankkeiden toimijoita. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalalla toteutettavan, sisältöliiketoimintaa kehittävän SILE-hankkeen toimijat ovat olleet tässä vuoropuhelussa tärkeitä kumppaneita. Keskustelun myötä on syntynyt oivallus siitä, että aluekeskusverkosto voisi muodostua tärkeäksi alueelliseksi operaattoriksi luovien toimialojen kehittämisstrategioiden alueellisessa toimeenpanossa. Niinpä nyt julkaistavan selvityksen tehtävänä oli myös arvioida edellytyksiä SILE-hankkeessa kehitetyn Jalostamo-toiminnan jalkauttamiseksi aluekeskuksiin.

Diges ry:ssä selvityksen laatinut Kirsi Kaunisharju ei ole tyytynyt pelkästään tilanteen kartoitukseen. Hän on laatinut myös ehdotuksen siksi toimintamalliksi, jolla aluekeskuksissa voitaisiin kehittää luovien alojen yrittäjyyden edellytyksiä. Lisäksi hän esittää jatkotoimenpiteitä aluekeskusten välisen verkoston vahvistamiseksi luovien toimialojen kehittämisessä. Ehdotukset antavat hyvän lähtökohdan suunnata aluekeskusohjelman kansallista ja alueellista toteutusta sekä aluekeskusverkoston yhteistä toimintaa tällä alueella. Ehdotuksia voidaan hyödyntää myös laajemminkin luovien alojen yrittäjyyden kansallisen strategian toimeenpanon suunnittelussa.

Helsingissä 7. elokuuta 2007

Ulla-Maija Laiho

kehitysjohtaja

sisäasiainministeriö, alueiden ja hallinnon kehittämisosasto

Tiivistelmä

Luovaa toimialaa pidetään maailmanlaajuisesti kasvualana. Euroopassa kulttuurin ja luovan toimialan arvo oli vuonna 2004 yli 650 miljardia euroa. Vuonna 2004 niillä työskenteli 5,8 miljoonaa ihmistä. Ala kasvoi 12,3 prosenttia enemmän kuin muu talous. Turun kauppakorkeakoulun mediaryhmän selvityksen mukaan kulttuurin ja luovan toimialan liikevaihto oli Suomessa vuonna 2005 lähes 7 miljardia euroa. Kasvua vuodesta 2000 kertyi yhteensä 16 prosenttia.

Toimintamalli

Aluekeskusohjelmassa (AKO) luovan toimialan kehittäminen perustuu aluekeskuseudun keskeisten toimijoiden tunnistamiseen ja näiden kokoamiseen koordinoituksi verkostoksi. Yhtä oikeaa toimintamallia ei ole, vaan se kehitetään kunkin alueen omalla työllä. Verkosto voidaan rakentaa monilla seuduilla eri toimialojen, kuten esimerkiksi matkailun ja hyvinvointipalveluiden rajapintaan. Oman alueen erikoistumisalat tulee tunnistaa. AKO-verkosto tarjoaa tukea alueellisen verkostoitumisen parantamiseen.

Luovan toimialan kehittämisen lähtökohtana on strategisuus; alueiden kehittämistoiminnan tulee perustua ja sisältyä seudullisiin kehittämis- tai elinkeinostrategioihin, maakuntaohjelmiin ja -suunnitelmiin.

Luovan toimialan kehittäminen toteutuu seuduilla sparraamisella ja neuvonnalla. Mikäli alueen yrityksissä on vielä pieni, on aloitettava kolmannen sektorin, ammatinharjoittajien ja freelancereiden toiminnasta. Kun yritysmassaa on enemmän, voidaan toteuttaa systemaattisempaa yrityksille suunnattua liiketoiminnan kehittämistä esimerkiksi Jalostamo-toiminnan kautta. Osalla alueista voidaan myös tarvittaessa yhdistää näitä toiminnan muotoja.

Olennaista alueille on kytkeytyä valtakunnalliseen luovan toimialan kehittämisverkostoon ja koordinaatioon, joka toimii kehittämisen tukena ja käy samalla dialogia kehittämistarpeista. Kansallinen koordinaatio voi toimia tukena verkostoitumisessa, viestinnässä, asiantuntijuuden ja liiketoiminnan kehittämisessä sekä ennakoinnin ja tilastoinnin parantamisessa.

Jatkotoimenpiteet

1. Strategisen tason vahvistaminen

- Sisällytetään luovan toimialan kehittäminen seudun strategiaihin
- Osallistutaan valtakunnallisen verkoston toimintaan
- Selvitetään eri ohjelmien väliset yhteneväisyydet

2. Tiedon ja hyvien käytäntöjen levittäminen

- Välitetään tietoa hyvistä toimintamalleista ja käytännöistä
- Käytetään viestinnässä aluekeskusohjelman työkaluja
- Järjestetään vuosittain 2–3 verkoston tapaamista

3. Alueen luovan toimialan koordinointi ja verkostoituminen

- Nimetään alueellinen kehittäjä/koordinaattori
- Tunnistetaan luovan toimialan yrittäjät ja muut toimijat
- Kootaan alueellinen kehittämisverkosto
- Kootaan perustieto toimijoista

4. Perustan luominen yritysten

liiketoimintaosaamisen kehittämiseksi

- Tunnistetaan yritysten ja muiden toimijoiden tarpeet
- Selvitetään kolmannen sektorin toimijoiden tarpeet
- Käynnistetään sparraustoiminta kolmannen sektorin toimijoille

5. Jalostamo-toiminnan hyödyntäminen ja kehittäminen

- Käynnistetään Jalostamo-toiminnan yhteinen kehittämishanke
- Hyödynnetään systemaattisesti Jalostamo-toimintaa
- Luodaan alueelliset Jalostamot

6. Asiantuntijuuden lisääminen

- Lisätään yritysneuvojen ja rahoittajien asiantuntijuutta
- Liitetään luovan toimialan toimialatieto valtakunnalliseen ja/tai alueelliseen yritysneuvojakoulutukseen (perustaso, erikoistumisopinnot, toimialainfopäivät)
- Laaditaan käsikirja luovien toimialojen kehittämisestä
- Järjestetään koulutus luovan toimialan aluekoordinaattoreille

7. Alueiden väliset pilottihankkeet ja toimialojen välisen yhteistyön lisääminen innovaatio- ja hyvinvointiverkoston kautta

- Toteutetaan pilottihankkeita aluekeskusohjelman verkostoissa
- Käynnistetään monialaisten palveluinnovaatioiden kehittämishankkeita

Utveckling av den kreativa industrin i regioncentraprogrammet

Sammanfattning

Den kreativa industrin anses globalt vara en växande branchen. I Europa uppgick kulturens och den kreativa industrins värde 2004 till över 650 miljarder euro. Inom dessa sektorer arbetade 5,8 miljoner människor under 2004. Branschen växte 12,3 procent mer än ekonomin för övrigt. Enligt en utredning av mediagruppen vid Åbo handelshögskola var kulturens och den kreativa industrins omsättning i Finland 2005 nästan 7 miljarder euro. Ökningen från 2000 var sammanlagt 16 %.

Verksamhetsmodell

I regioncentraprogrammet (RCP) baserar sig utvecklingen av den kreativa industrin på identifiering av de centrala aktörerna kring regioncentret och samlandet av dessa till ett samordnat nätverk. Det finns inte en enda rätt verksamhetsmodell utan modellen utvecklas genom respektive regions eget arbete. Nätverket kan i många regioner byggas upp i olika branschers som till exempel turismens och välfärdstjänsternas gränssnitt. Den egna regionens specialiseringsområden bör identifieras. RCP-nätverket erbjuder stöd för förbättring av det regionala nätverksbildandet.

Utgångspunkten för utveckling av den kreativa industrin är strategitänkande; regionernas utvecklingsverksamhet bör basera sig på och vara inkludera i regionala utvecklings- eller näringsstrategier, landskapsprogram och -planer.

Utvecklingen av den kreativa industrin verkställs i regionerna genom sparring och rådgivning. Om områdets företagsbas ännu är liten, bör man börja från den tredje sektorns, yrkesutövarnas och frilansarnas verksamhet. När det finns en större företagsbas, kan man genomföra ett mer systematiskt till företag riktat utvecklande av affärsverksamhet till exempel genom Jalostamo-verksamhet. I vissa trakter kan man även vid behov kombinera dessa två verksamhetsformer.

Det väsentliga för regionerna är att vara med i det riksomfattande utvecklingsnätverket av den kreativa industrin som fungerar som stöd för utvecklingsarbetet och för samtidigt dialog om utvecklingsbehoven. Den nationella samordningen kan agera som stöd vad gäller nätverksbildande, kommunikation, utveckling av expertis och affärsverksamhet samt förbättring av bedömning och statistikföring.

Vidare åtgärder

1. Förstärkning av den strategiska nivån

- Att ta med utvecklingen av den kreativa industrin i regionens strategier
- Att delta i det riksomfattande nätverkets verksamhet
- Att utreda likheterna mellan de olika programmen

2. Spridning av information och god praxis

- Att förmedla information om goda verksamhetsmodeller och praxis
- Att använda regioncentraprogrammets verktyg i kommunikationen
- Att arrangera årligen 2–3 nätverksmöten

3. Samordning och nätverksbildande inom den kreativa industrin

- Att utse en regional utvecklare/samordnare
- Att identifiera företagare och andra aktörer inom den kreativa industrin
- Att bilda ett regionalt utvecklingsnätverk
- Att samla ihop grunduppgifter om aktörerna

4. Skapande av en grund för utveckling av affärsverksamhetskunnandet hos företag

- Att identifiera behoven hos företag och andra aktörer
- Att utreda behoven hos den tredje sektorns aktörer
- Att starta sparringsverksamhet för den tredje sektorns aktörer

5. Utnyttjande och utveckling av Jalostamo-verksamhet

- Att starta ett gemensamt utvecklingsprojekt för Jalostamo-verksamhet
- Att systematiskt dra nytta av Jalostamo-verksamhet
- Att skapa regionala Jalostamo-verksamheter

6. Ökande av expertis

- Att öka expertisen hos företagsrådgivare och finansiärer
- Att ta med den kreativa industrins branschinformation i den riksomfattande och/eller regionala utbildningen av företagsrådgivare (grundnivå, specialiserande studier, branschinformationsdagar)
- Att skapa en manual om utveckling av kreativa industrin
- Att arrangera utbildning för den kreativa industrins regionsamordnare

7. Interregionala pilotprojekt och ökande av samarbete mellan branscher genom innovations- och välfärdsnätverket

- Att genomföra pilotprojekt i regioncentraprogrammets nätverk
- Att starta utvecklingsprojekt av branschöverskridande tjänsteinnovationer

Creative industries in the Regional Centre Programme

Summary

The creative industries is considered worldwide to be a growth sector. In Europe, the cultural and creative industries was worth over EUR 650 billion in 2004, a year when the sector employed 5.8 million people. Growth was 12.3 percent higher than for other economies. According to the report from the Turku School of Economics media group, turnover for the cultural and creative industries in Finland for 2005 approached EUR 7 billion. Growth since 2000 increased by a total of 16 percent.

Concept

Development of the creative industries in the Regional Centre Programme (RCP) is founded on recognition of the key actors in regional centre areas and their aggregation into a coordinated network. No single appropriate concept exists, but development occurs through each region's individual work. In many regions a network can be constructed for different sector interfaces, for example, tourism and well-being services. Specialist sectors within the area need to be identified. The RCP network provides support for improving regional networking.

The starting point in development of the creative industries is strategization; regional development operations must be based and included on regional development or business strategies, and on regional strategic programmes and planning.

Implementation of creative industries development is through sparring and negotiation. If business mass in the region is still insubstantial, operations should begin with the third sector, entrepreneurs and freelancers. Greater business mass will allow implementation of more systematic development directed at businesses, for example, through the so-called Refinery service (Jalostamo). These forms of operation can also be combined in some regions where necessary.

Essential for the regions is the linking to creative industries national development network and coordination, which acts as a support for development and a simultaneous source for dialogue on development needs. National coordination can act as a support for networking, communications, development of expertise and business and improvement of forecasting and statistics.

Further measures

1. Strategic level strengthening

- Incorporation of creative industries development into regional strategies
- Participation in national networking operations
- Investigation of compatibility between the various programmes

2. Spread of information and good practices

- Dissemination of information about good strategies and practices
- Utilisation of Regional Centre Programme tools in communication
- Organisation of 2–3 network events a year

3. Regional coordination and networking of the creative industries

- Appointment of a regional developer/coordinator
- Identification of the entrepreneurs and other actors in the creative industries
- Assembly of the regional development network
- Collection of basic data on regional actors

4. Laying the foundation for development of business expertise

- Identification of the needs of businesses and other actors
- Investigation of the needs of actors in the third sector
- Launching of sparring relations with third sector actors

5. Utilisation and development of Refinery services

- Launching of a joint Refinery service development project
- Systematic utilisation of Refinery services
- Creation of regional Refinery services

6. Growth in expertise

- Increase of business advice centres and financiers' expertise
- Linking of data on the creative industries to national and/or regional business adviser training (basic level, specialisation studies, sector-based information days)
- Production of a manual for creative industries development
- Organisation of training for creative industries regional coordinators

7. Increasing inter-region pilot projects and inter-sector cooperation through innovation and well-being networks

- Implementation of pilot projects in Regional Centre Programme networks
- Launching of multi-sector service innovation development projects

1 Johdanto

Aluekeskusohjelma on valtioneuvoston erityisohjelma, jonka toteutus perustuu alueiden kehittämislakiin. Sen ensimmäinen kausi alkoi vuonna 2001 ja päättyi 2006. Toinen ohjelmakausi ulottuu vuodesta 2007 vuoden 2010 loppuun. Ohjelmaa toteutetaan 35 kaupunkiseudulla.

Ensimmäisen ohjelmakauden jälkimmäisellä puoliskolla, vuosina 2004–2006, tehostettiin seudullisten yhteistyöverkostojen rinnalla aluekeskusten välistä verkottumista. Alueiden esittämien tarpeiden ja tavoitteiden perusteella käynnistettiin verkostotoiminta kolmessa teemassa: innovaatio ja osaaminen, hyvinvointi sekä kulttuuri.

Aluekeskusohjelman kansallisesta koordinoinnista vastaa sisäasiainministeriö. Verkostojen koordinoitavastuu on tehtävään nimetyillä ohjelma-alueilla. Myös verkostojen toimintaan osoitetaan ohjelman perusrahoitusta. Vuonna 2007 AKO-kulttuuriverkoston kansallisesta koordinoinnista on vastannut Rauman seutu.

1.1 Mikä on luova toimiala?

Luovasta toimialasta käytetään tässä luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiassa tehtyä määrittelyä. Sen mukaan luovaan toimialaan kuuluu mm. animaatiotuotanto, arkkitehtipalvelut, elokuva- ja tv-tuotanto, kuvataide ja taidegalleriat, käsityö, liikunta- ja elämyspalvelut, mainonta ja markkinointiviestintä, muotoilupalvelut, musiikki ja ohjelmapalvelut, peliala, radio- ja äänituotanto, taide- ja

antiikkikauppa, tanssi ja teatteri sekä viestintäala. Useimpiin edellä mainituista aloista liittyy myös tuotteiden ja palveluiden jakelu. Se on digitalisoitumisen vuoksi monien alojen kohdalla murroksessa, kun siirrytään perinteisistä jakelumuodoista digitaalisiin jakelukanaviin.

Luovan toimialan määritelmää ei haluta nähdä tiukasti vain yllä mainittuja aloja koskevaksi. Alan liiketoiminta liittyy läheisesti lähes kaikkiin teollisuus- ja palvelutoimialoihin, erityisesti muotoilussa, mainonnassa ja markkinointi- viestinnässä sekä animaatioiden tuotannossa. Tämän yhtymäkohdan merkitys tulee kasvamaan, sillä tulevaisuudessa myydään yhä useammin tekijänoikeuksiin pohjautuvia tuote- ja palvelukokonaisuuksia, jotka perustuvat luovan toimialan liiketoimintaan. Myös monet perinteiset luovan toimialan osa-alueet, kuten kuvataide, musiikki, tanssi ja teatteri tulevat kasvamaan entistä merkittävimiksi esimerkiksi matkailun ja hyvinvoinnin uusissa palvelutuotteissa ja -konsepteissa. Urheilu ja liikunta ovat osa vapaa-ajan ja elämispalveluiden kehittämistä.

Käsitteenä luova toimiala on uusi ja pohjautuu englanninkieliseen Creative Industries -käsitteeseen. Alueellisessa kehittämistyössä aihe ei kuitenkaan ole uusi, sillä monia edellä mainittuja osa-alueita on eri puolilla Suomea edistetty esimerkiksi sisältöliiketoiminnan, kulttuuriteollisuuden, kulttuuriyrittäjyyden tai käsityöyrittäjyyden kehittämisen otsikoiden alla.

Luova toimiala nähdään kasvualana maailmanlaajuisesti. Euroopan komission tilauksesta vuoden 2006 lopulla valmistuneen selvityksen mukaan kulttuurin ja luovan toimialan arvo oli vuonna 2004 Euroopassa yli 650 miljardia euroa, mikä oli enemmän kuin autonvalmistusteollisuuden tai ICT-sektorin. Vuonna 2004 kulttuurin ja luovan toimialan sektorilla työskenteli 5,8 miljoonaa ihmistä. Ala kasvoi 12,3 prosenttia enemmän kuin muu talous.

Turun kauppakorkeakoulun mediaryhmä on selvittänyt luovan toimialan osuutta Suomessa. Vuonna 2005 kulttuurin ja luovan toimialan liikevaihto oli Suomessa lähes 7 miljardia euroa. Kasvua vuodesta 2000 kertyi yhteensä 16 %. Lisäarvo kasvoi 15 % vuodesta 2000. Samana ajanjaksoja BKT kasvoi 19 %, joten alan suhteellinen osuus kansantaloudesta pieneni hieman. On otettava huomioon, että Suomen BKT:n kasvu oli tänä aikana Euroopan tasolla huippuluokkaa. Turun kauppakorkeakoulun selvityksen mukaan kulttuurin ja luovan toimialan yritystoiminta on sekä kasvava että menestyvä osa Suomen taloutta.

1.2 Luovan toimialan kehittäminen

Viime vuosien aikana on luovaa toimialaa kehitetty Suomessa sekä alueellisesti että valtakunnallisesti. Sen kehittämistä määrittelee maaliskuun lopussa 2007 julkaistu, kauppaja- ja teollisuusministeriön johdolla laadittu Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia 2015. Niin ikään maaliskuussa julkaistiin eri ministeriöiden yhteistyönä laadittu Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011. Viime vuonna opetusministeriön julkaisema Yksitoista askelta luovaan Suomeen -luovuusstrategia linkittyy myös luovan toimialan kehittämiseen.

Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategian tavoitteena on yhteisen tahtotilan saavuttaminen niin valtakunnallisella, seudullisella kuin paikallisella tasolla. Tavoitteena on, että yritykset ja erilaiset kehittäjä- ja rahoittajatahot toimivat jatkossa yhteisen vision mukaisesti. Strategia tähtää jo olemassa olevan rahoituksen entistä parempaan kohdentamiseen. Se keskittyy olennaisimpiin toimenpiteisiin, joilla luovan toimialan yritysten kasvua ja kansainvälistymistä edistetään. Lisäksi strategialla vahvistetaan luovan toimialan liiketoiminnan kehitystä ja siten myös muiden toimialojen kilpailukykyä.

Luovan toimialan yrittäjyyttä on Suomessa kehitetty myös erilaisilla hankkeilla. Näistä yksi on kauppaja- ja teollisuusministeriön sisältöliiketoiminnan kehittämis-hanke SILE, jota toteutetaan vuosina 2004–2008 ja rahoitetaan Euroopan sosiaalirahaston (ESR) varoista. SILE-projektin tarkoituksena on ollut kehittää muun muassa luovan toimialan yritysten liiketoiminnallista osaamista. SILE tarjoaa valtakunnallisesti yrityksille maksutonta Jalostamo-palvelua, subventoitua Jalostamo-neuvontaa sekä konsultointia, joka on räätälöity yrityksen liiketoiminnan tai tuotekehityksen tarpeisiin.

Alueellista kehittämistä on toteutettu muun muassa strategiatyöllä ja hankerahoituksella parin edellisen rakennerahasto-ohjelmakauden aikana. Luovan toimialan yritystoimintaan liittyneitä hankkeita oli kauppaja- ja teollisuusministeriön vuonna 2007 alussa julkaiseman selvityksen mukaan Suomessa vuosina 2000–2006 yhteensä 158 kappaletta ja niiden kokonaisrahoitus oli yli 65 miljoonaa euroa. Luku on suuntaa antava, sillä käsitelmäärittelyn vuoksi tarkkaa rajausta hankkeista on ollut vaikea tehdä. Osa hankkeista on sisältänyt toimenpiteitä, jotka ovat kohdistuneet useiden toimialojen kehittämiseen, tai hankkeiden sisällöstä vain osa on liittynyt yritystoiminnan kehittämiseen. Erilaisia alueellisia toimintamalleja on

selvitetty opetusministeriön vuonna 2006 julkaisemassa Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen – verkostomainen toimintamalli -julkaisussa.

Toimintamallien ja hankkeiden tarkastelu osoittaa, että toiminnalla on saatu aikaan alueellisia verkostoja, mutta laajempi valtakunnallinen, yhteisiin strategiaan tavoitteisiin perustuva kehittämistyö on vuosina 2000–2006 ollut vasta alussa. Merkittävin tähän vaikuttanut tekijä oli valtakunnallisen strategian puute. Uuden strategian myötä samaa tavoitetta kohti suuntautuva kehittämistyö on aiempaa helpompaa.

1.3 Selvityksen tausta ja tavoitteet

Tämän työn tavoitteena on ollut selvittää edellytykset luovan toimialan kehittämiseen aluekeskusohjelman kulttuuriverkostossa. Selvitystyö on koskenut alueita, jotka ovat mukana vuonna 2001 käynnistyneessä aluekeskusohjelmassa ja ilmaisseet kiinnostuksensa osallistua luovan toimialan kehittämiseen. Luovan toimialan yrittäjyyden kehittämistä on tarkasteltu pääasiassa aluekehittämisen näkökulmasta ja pyritty löytämään esityksiä siihen, miten alan yrittäjyyttä voitaisiin alueilla edistää. Työssä on yhtäältä tarkasteltu AKO-verkostoon osallistuvien seutujen edellytyksiä kehittää luovaa toimialaa alueilla ja toisaalta niitä mahdollisuuksia, joita AKO-verkosto kokonaisuutena tarjoaa. Tavoitteena oli selvittää miten aluekeskusohjelma voisi edistää luovan toimialan alueellista kehittämistä.

Tässä työssä on selvitetty aluekeskusten luovaan toimialaan liittyviä kehittämistarpeita sekä arvioitu Jalostamo-toiminnan jalkauttamisen edellytyksiä aluekeskusohjelman kulttuuriverkoston sisällä ja kehittämiskeskusten kanssa yhdessä SILE-hankkeen kanssa. Lisäksi selvityksessä on pohdittu rahoitusmahdollisuuksia ja toteuttajatahoja luoviin toimialoihin liittyen.

Selvityksen osana toteutettiin helmi-maaliskuussa 2007 aluekeskusohjelma-alueiden ohjelmakoordinaattoreille suunnattu kysely luovan toimialan kehittämisestä. Tavoitteena oli selvittää menneellä ohjelmakaudella toteutettuja hankkeita ja niiden hyviä käytäntöjä, alueiden nykytilaa sekä tulevan ohjelmakauden suunnitelmia. Kyselyllä selvitettiin alueiden luovan toimialan strategisen kehittämisen tasoa, kiinnostusta hyödyntää Jalostamo-toimintaa, tärkeimpiä kehittäjätahoja ja rahoituskanavia.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 25 aluetta (yhteensä 26 vastausta) 35 seudusta, joista suurin osa on ilmoittanut kiinnostuksensa luovan toimialan kehittämiseen. Vasta-

usprosentti oli 71,4 %, mutta vastausten määrä vaihteli kysymyksittäin. Kyselyyn vastasi myös neljä aluetta, jotka eivät ole olleet kiinnostuneita teemaryhmästä. Kymmenen aluekeskusohjelma-aluetta jätti vastaamatta kyselyyn. Näistä yksi on ilmoittautunut luovan toimialan teemaryhmään. Suuri osa vastaajista oli aluekeskusohjelman koordinaattoreita, mutta joukossa oli myös erilaisten hankkeiden projektipäälliköitä.

1.4 Luova toimiala aluekeskusohjelman kulttuuriverkostossa

Aluekeskusohjelman kulttuuriverkostoon on osallistunut yli 20 seutua aluekeskusohjelman 35 seudusta. Toiminnasta ovat jakaneet vastuun sen muodoista riippuen opetusministeriön kulttuuri-, nuoriso- ja liikuntapolitiikan osasto, sisäasiainministeriön aluekeskushanke ja verkostossa mukana olleet alueet. Toimintamuotoja ovat olleet pääasiassa verkostotapaamiset, teemoittaiset tapaamiset sekä vuosittain järjestetty AKO-kulttuurifoorumi.

Kulttuuriverkoston tavoitteena oli ensimmäisellä ohjelmakaudella kulttuurin aseman vahvistaminen aluekeskusten strategisessa kehittämisessä. Tavoitteena oli lisäksi aluekeskusohjelmiin sisältyvien kulttuurin kehittämisstrategioiden toteutus, kulttuuripalvelujen seudullisen kehittämistoiminnan seurannasta ja arvioinnista saadun tiedon ja kokemusten vaihto sekä yhteinen arviointi verkoston toimijoiden kesken.

Aluekeskusohjelman toiminnan painopiste on siirtynyt kuntien vastuulla olevien palveluiden seudullisesta kehittämisestä laaja-alaisen elinkeinopolitiikan toteuttamiseen. Uudella ohjelmakaudella tavoitteena on aluekeskusten kilpailukyvyn vahvistaminen painopisteinä elinkeinopolitiikka, osaamirakenteet, innovaatiotoiminta sekä aluekeskusten sosiaalisen pääoman vahvistaminen. Tästä johtuen luovan toimialan kehittämiseen liittyvä toimialanäkökulma on aluekeskusohjelmassa uutta.

Ohjelmakaudella 2007–2010 AKO-verkosto toimii luovan toimialan kehittämisedellytysten ja toimintaympäristön vahvistamiseksi aluekeskuksissa. Verkosto tarjoaa toimintafoorumin sekä alueiden sisällä että alueiden kesken kulttuurialan ja luovan toimialankehittäjille, aluekehittäjille ja elinkeinoelämän edustajille.

2 Aluekeskusohjelma 2001–2006

2.1 Yleistä ohjelmakaudesta 2001–2006

Aluekeskusohjelman edellisellä ohjelmakaudella luovan toimialan kehittäminen oli varsin vähäistä aluekeskusohjelman alueilla. Tämä johtui työn painottumisesta kulttuuripalveluiden seudulliseen kehittämiseen, jolloin elinkeinopoliittinen toimialanäkökulma ei ollut vielä tärkeä. Vuonna 2006 valmistuneen Aluekeskusohjelman tulokset ja vaikutukset - arviointi 2001–2006 -raportin mukaan muut teemat, joihin laskettiin mm. kulttuuri, painoutuivat maakuntavetureissa ja suurilla AKO-alueilla, kun taas teollisilla ja pienillä alueilla niiden osuus oli vähäisempi.

Aluekeskusohjelmien roolia luovan toimialan kehittämisessä on selvitetty osin jo vuonna 2006 valmistuneessa aluekeskusohjelman sisäisessä selvityksessä, joka käsittelee kuitenkin laajemmin kulttuuria aluekeskusohjelma-alueiden toiminnassa edellisellä ohjelmakaudella sekä uuden ohjelmakauden hakemusten perusteella. Kulttuuri näkyy aluekeskusohjelmissa selvityksen mukaan 1) aluekeskuksen elinvoiman ja kilpailukyvyyn kehittäjänä, mitä voidaan pitää strategisena roolina, 2) kulttuuripalvelujen seudullisena kehittämisenä eli palvelunäkökulmana ja 3) luovana toimialana ja yritystoimintana eli elinkeinopoliittisena näkökulmana.

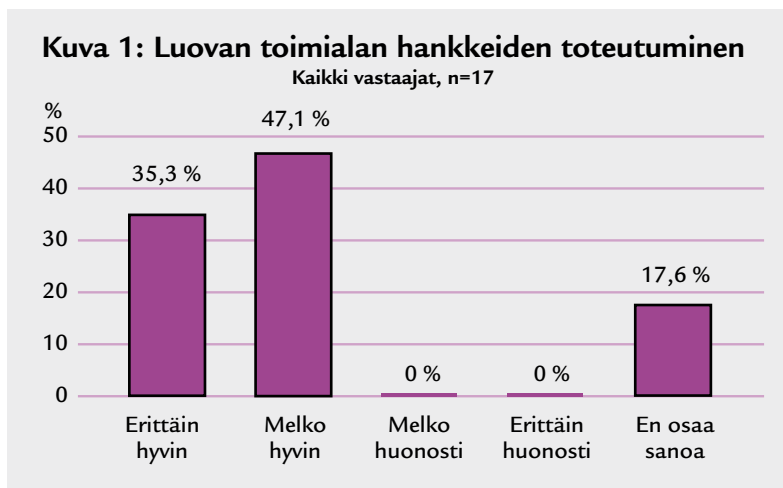
Selvityksen mukaan kulttuurin rooli oli yleisesti ottaen verrattain vähäinen ja nousi vahvempaan esiin vain muutamien aluekeskusalueiden strategisen kehittämisen painopisteenä. Kulttuuri oli strategisessa roolissa lähinnä Itä-Uudenmaan ja

Kajaanin kaupunkiseuduilla. Näiden lisäksi Oulun Eteläinen, Aluekeskus Saimaan-kaupunki, Savonlinna, Rauma ja Kemi-Tornio etenivät kulttuuristrategioiden laadinnassa ja osittain toimeenpanossa.

Kulttuuri ja luovat alat käsitettiin pääosin julkisina palveluina tai elinympäristön kulttuurisina elementteinä. Yrittäjyyden kehittämiseen kulttuuri on liittynyt vahvimmin Itä-Uudellamaalla ja Joensuun seudulla. Pohjaa luovan toimialan kehittämiseksi on luotu myös Kajaanissa. Monilla, etenkin suurilla AKO-alueilla toteutettiin luovaan toimialaan liittyneitä hankkeita, mutta niillä ei ollut välttämättä yhteyttä aluekeskusohjelmaan. Hyviä käytäntöjä on esitelty tarkemmin luvussa 2.3.

2.2 Luovan toimialan hankkeita

Kyselyyn vastanneista 25 aluekeskusohjelmasta 16 oli osallistunut noin kolmenkymmenen luovan toimialan yrittäjyyteen liittyvän hankkeen rahoittamiseen tai toteuttamiseen. Alueilla on lisäksi valmisteltu muilla ohjelmilla rahoitettuja hankkeita. Hankkeiden kokonaiskustannusarviot olivat yhteensä lähes viisi miljoonaa euroa. Hankkeet toteutuivat vastanneiden näkemyksen mukaan melko tai erittäin hyvin. Tosin lähes 20 % vastanneista ei osannut arvioida hankkeiden toteutumista.

Suuri osa muista alueilla toteutetuista hankkeista on mainittu kauppa- ja teollisuusministeriön vuonna 2007 julkaisemassa Luovien alojen yritystoiminnan hankkeet vuosina 2000–2006 -selvityksessä. Kyselyn vastauksissa tuli esille myös muita hankkeita, esimerkiksi Kokkolan seudulla osana naisten resurssikeskusta on kehitetty muotoilun ja käsityöalan yrittäjyyttä, myös Ylä-Savossa on kehitetty käsi- ja taideteollisuustoimialaa ja Porvoon seudulla on keskitytty mm. kulttuuri-matkailuun ja kuvataiteilijoiden toimintaedellytysten parantamiseen.

2.3 Hyvät käytännöt

Eri aluekeskusohjelma-alueilla on toteutettu kaudella 2001–2006 monia luovien alojen yrittäjyyttä kehittäneitä hankkeita ja uusia on alkamassa. Käynnistyvät uudet hankkeet tai toimintamallit on otettu mukaan, koska ne voivat jo tässä vaiheessa toimia esimerkkeinä luovan toimialan organisoimisesta ja prosessimaisesta kehittämisestä alueilla. Niiden lopullista onnistumista ei vielä tässä vaiheessa ole mahdollista arvioida, mutta ne tarjoavat kuitenkin malleja siitä, miten luovan toimialan kehittämistä voidaan nivoa esimerkiksi olemassa olevaan yritystoiminnan kehittämiseen.

Osalla esitellyistä hyvistä käytännöistä on yhteys aluekeskusohjelmaan, jolloin paikallinen aluekeskusohjelma on esimerkiksi rahoittanut toimintaa. Muutamat hyvistä käytännöistä on kuitenkin toteutettu riippumatta aluekeskusohjelmasta. Näitä esimerkeistä ovat Turun Arsnet ja Keski-Suomessa toteutettu viestintäalan kehittämistyö ja Foorumi-hankkeet. Hyvien käytäntöjen kuvaukset on pyritty rakentamaan siten, että niistä on mahdollista hahmottaa, millaista valmistelu-prosessia ja eri toimijoiden välistä yhteistyötä ne ovat edellyttäneet. Kuvaukset ovat pääosin hankkeiden yhteys- ja vastuuhenkilöiden laatimia.

Hyvien käytäntöjen levittäminen on koettu alueilla erittäin tärkeäksi osaksi luovan toimialan kehittämistä jatkossakin. Koska tässä on mahdollista esitellä vain muutama hyvä käytäntö, on syytä luoda järjestelmä, jonka kautta myös uudet tulevat hyvät käytännöt tulevat verkoston jäsenten tietoon ja löytää ratkaisuja siihen, miten niitä voidaan soveltaa alueelta toiselle.

Reaktori-hanke, Joensuun seutu

Reaktori-hanke toteutettiin 2004–2007 ja sitä hallinnoi Joensuun kaupungin kulttuuritoimi. Sen suunnitteluvaiheen valmistelussa aluekeskusohjelman resursseilla oli olennainen merkitys. Hanke syntyi vastauksena kulttuurialan palvelutuotanto- ja hankintaketjun problematiikkaan. Julkisen sektorin hankintaosaamista kehitettiin Kumppanuushankkeella, palvelutuottajien liiketoimintaosaamista Reaktori-hankkeessa.

Kumppanuushankkeen ja Reaktorin erityisinä painopisteinä oli saada työtä kulttuurista; alueella valmistuttiin oppilaitoksista kulttuurialalle, mutta työmahdollisuuksia ei juurikaan ollut. Ratkaisumalliksi hahmoteltiin kuntien kulttuuripalveluiden yhteishankintamahdollisuutta ja kulttuurin toimijoiden työllistymistä itsenäisiksi ammatinharjoittajiksi esimerkiksi osuuskunnan jäsenenä tai yrittäjinä. Toimintamallia vakiinnutetaan laajempaan käyttöön lähitulevaisuudessa. Jo tähän mennessä esimerkiksi Joensuun kulttuuritoimi on siirtänyt merkittäviä aiemmin omana työnä tehtyjä palvelukokonaisuuksia ostettaviksi.

Reaktori-hankkeen valmistelivat Joensuun kulttuurijohtaja ja Kumppanuushankkeen asiantuntija. Seutukunnan kuntien kulttuuri- ja vapaa-aikatoimien viranhaltijat osallistuivat valmisteluun hankkeen ohjausryhmässä. Yrityksistä ja yhdistyksistä koostunut hankkeen asiakasverkosto koottiin aluksi hankkeen esitelykierroksilla ja sidosryhmät (mm. muut alueen yrittäjyys Hankkeet) käytännön yhteistoiminnalla. Elinkeinoelämän ja muiden vaikuttajaorganisaatioiden mukaan saanti vaati aktiivista otetta hankehenkilöstöltä ja tiedon välittämistä.

Tutkimukseen ja selvittelyyn ei perusbudjetissa ollut rahaa tai henkilöstöä. Joensuun kaupungin kulttuuritoimen intressinä oli kehittää seudullista yhteistyötä, jolla vakiinnutettaisiin kulttuurialan toimijoille terve liiketoimintaympäristö ja luotaisiin työtä kulttuurista.

Pohjois-Karjalan maakunnassa on ollut kaikkien rakennerahastokausien ajan kulttuurimyönteinen ilmapiiri. Se on siirtynyt myös strategioihin, jotka ovat mahdollistaneet monet kulttuurialan hankkeet. Jatkossa elinkeinopoliittinen näkökulma, muun muassa kulttuurituotanto ja luova talous on huomioitu. Alan kehittämishankkeiden on nähty myötävaikuttavan toimijoiden valmiuksien kehittymiseen ja asennemuutokseen, mikä on johtanut muun muassa ammattimaistumiseen ja liiketoimintaympäristön kehittymiseen.

**Lisätietoja: Marja-Liisa Ruotsalainen, Joensuun kaupunki/kulttuuritoimi,
marja-liisa.ruotsalainen@jns.fi.**

Työtä taiteesta Kajaanin seudulla

Luovan toimialan valmennus – tarina valmennuksen taustalla

Kajaanin kaupunkiseudun aluekeskusohjelman kulttuurihanke Generaattori keskittyi vuosina 2003–2006 tukemaan kainuulaista kulttuurikenttää ja osaamista ruohonjuuritasolta lähtien. Sen toiminnan vahvuus perustui ihmisiin sekä Kajaanin ja koko Kainuun vahvaan kulttuuriosaamiseen.

Generaattori-hankkeen päätyttyä yhdisti sen ydinjoukko yhdessä Routa ry:n, Kajaanin Harrastajateatterin, Kajaanin Tanssin ja Kajaanin Kaupunginteatterin edustajien kanssa osaamisensa kulttuuriosuuskunta G-voimassa. Osuuskunnan ensisijainen tarkoitus on turvata Kajaanissa sijaitsevan Generaattori-näyttämön säilyminen kainuulaisten harrastaja- ja ammattiryhmien käytössä sekä omalta osaltaan vahvistaa kainuulaista kulttuuria muun muassa järjestämällä erilaisia esityksiä, tapahtumia ja koulutusta.

Generaattori-hankkeen suunnitteluvaiheessa mukana oli myös kainuulaisia kuvataiteilijoita ja yhteisenä tavoitteena eri luovien alojen ammattilaiset yhdistävän taideyhteisön luominen Kajaaniin. Suuri suunnitelma ei sellaisenaan toteutunut, mutta kuvataiteilijat löysivät oman tilan yhteisölleen vuonna 2005 perustetusta Kajaanin Taidetalosta. Taidetalon aktiivit perustivat jo alkuvuodesta 2006 oman osuuskunta Kitarakunnan, jonka tarkoituksena on mahdollistaa jäsentensä taiteenalan ja ammatin harjoittaminen. Näiden taideyhteisöjen lisäksi Kajaanin kaupunkiseudulla toimivat mm. taiteilijayhdistys Itelliset ry sekä Jukolan taide- ja hoivayhteisö.

Yhteistä näille taide- ja kulttuuriosuuskunnille ja yhteisöille on ollut:

- **halu harjoittaa omaa taiteenalaa ja ammattia Kainuussa**
- **kainuulaisen kulttuurikentän osaamisen esiin saattaminen ja alueen vetovoimaisuuden kehittäminen**
- **uusien yhteistoimintaverkostojen kehittäminen luovan alan toimijoiden välille**
- **oman identiteetin luominen ja paikka yhteisölle**

Generaattori-hankkeen jälkeen käynnistyneen Työtä taiteesta -valmennuksen idean kehittäjänä ja aloitteen tekijänä on ollut osuuskunta G-voima yhdessä Kajaanin kaupunkiseudun aluekeskusohjelman koordinaattorin kanssa. Valmennusohjelman suunnittelusta on vastannut yrittäjyyden valmennuskeskus Intotalo, joka on myös markkinoinut suoraan Kajaanin alueen luovien alojen toimijaverkostoille.

Valmennuksen käytännön toteutuksessa on voitu hyödyntää Intotalon asiantuntijaverkostoja sekä kokemuksia aloittavien yrittäjien valmennuksista.

Työtä Taiteesta – luovan toimialan valmennus on lähtölaukaus menestykselliselle työllistymiselle kulttuurialalla. Se on tarkoitettu luovien alojen ihmisille, jotka haluavat kehittää moderneja työelämäntaitoja yhdessä muiden ammattilaisten kanssa. Valmennus tarjoaa osallistujalle käytännönläheistä sparrausta oman osaamisen tuotteistamiseen liikeideaksi ja liiketoimintasuunnitelmaksi. Osuusyritystoiminnassa tarvittavia taitoja opitaan yhteisöllisissä valmennuksissa. Työtä Taiteesta -valmennus koostuu lähiopetuksesta ja seminaareista sekä itsenäisestä kehittämistyöstä ja kirjallisuudesta.

Lisätietoja: Olli Leppänen, Intotalo, olli@intotalo.com ja www.intotalo.com.

POLTE-ohjelman toteuttaminen Itä-Uudellamaalla

Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelman käynnistymisen myötä tarjoutui mahdollisuus kehittää Itä-Uudenmaan kulttuuritoimintaa osana laaja-alaista elinkeinopolitiikka, alueellista identiteettiä ja alueen elinvoimaa. Vuonna 2002 muodostettiin maakunnallinen kulttuuriyöryhmä, jonka toimesta käynnistettiin maakunnallisen kulttuuriohjelman laatiminen syksyllä vuonna 2002. Ohjelma valmistui keväällä 2003 ja sen jälkeen päätettiin aluekeskusohjelman rahoituksella vuosina 2003–2006 toteuttaa toimenpiteitä, jotka liittyivät kulttuurielinkeinoon, kulttuurimatkailuun ja kulttuuriympäristöön eli rakennusperintöön sekä palkattiin koordinaattori.

Itä-Uudellamaalla toteutettiin kartoituksia ja esiselvityksiä sekä tiedotus- ja verkostohankkeita, kuten muun muassa Porvoon ja Itä-Uudenmaan luovan toimialan ja kulttuurielinkeinoon kartoitus vuonna 2006. Kartoitukseen vastasi lähes 250 toimijaa, joiden joukossa oli sekä yrityksiä, yhdistyksiä ja yksittäisiä toimijoita. Kyselyn yhteydessä tunnistettiin Itä-Uudenmaan alueella yli tuhat luovan toimialan toimijaa. Kartoituksen pohjalta käynnistyi vuonna 2007 POLTE-ohjelma.

Ohjelman sisältöön ovat merkittävästi vaikuttaneet HAAGA-HELIA-ammattikorkeakoulu, Edupoli, Itä-Uudenmaan oppisopimuskeskus sekä Sähköisen talotekniikan osaamis- ja kehittämiskeskus. Ohjelman laatimisessa huomioitiin luovan toimialan kansalliset selvitykset ja ohjelmat.

POLTE-ohjelman osatavoitteita ovat:

- **luovien alojen markkinoiden ymmärtäminen lisääntyy (yhteiset aluekehityshankkeet, innovaatiotoiminta, liiketalouskoulutus) – ammattilaisten substanssiosaaminen kehittyi (foorumit, workshopit, yhteistyöverkostot, kansainvälistyminen)**
- **elinkeinoelämän, matkailu- ja kulttuurialojen yhteistyö kehittyi (Festivaalitoimisto, living lab ja muu teknologia innovaatiotoiminta)**
- **yritysten myynti- ja markkinointiedellytykset sekä liiketaloudellinen osaaminen parantuvat (oppisopimuskoulutus, uudet liiketoimintamallit, yritysvalmennus)**
- **yritysverkostot kehittyvät ja yrityskeskittymät kasvavat myös uusilla yrityksillä (klusterikehitys, partneriverkostot, fyysinen aluekehitys lisääntyvine liiketoimintatiloineen)**

POLTE-ohjelmalla tavoitellaan luovien- ja kulttuurialojen kehittymisen kautta alueen vetovoimaisuuden ja viihtyvyyden lisääntymistä asukkaiden, matkailijoiden, sekä opiskelijoiden silmissä. Kehittyessään alueen osaamisintensiivisten alojen yritykset tukevat taloudellisen toimeliaisuuden kasvua teollisen työn osuuden laskiessa. Toimintaympäristön ja liiketoiminnan kehittyminen edesauttaa uusien osaamisintensiivisten alojen yritysten syntymistä sekä alueelle sijoittumista. Tavoitteena on, että POLTE-ohjelman toiminta generoi alueellisen panostuksen kautta 4,8 miljoonaa euroa vuosina 2007–2011.

Aluekeskusohjelman rooli POLTE-ohjelman käynnistäjänä on ollut tärkeä, sillä se laadittiin aluekeskusohjelman rahoituksella ja sitä koordinoi Culminatium Oy.

Lisätietoja: Tove Hagman, Culminatium Oy, tove.hagman@polte.fi.

Osuuskunta Raami, Seinäjoen seutu

Seinäjoen seudun aluekeskusohjelma on rahoittanut Kulttuuriosuuskunta Raamin käynnistymistä. Osuuskunnan toimintamalli tarjoaa tien yrittäjyyteen. Monille kulttuuri- ja luovien alojen osaajille kynnys yrityksen perustamiseen on korkea. Kun osuuskunnassa on vähintään seitsemän jäsentä ketään ei katsota enää yrittäjäksi. Tämä mahdollistaa kuulumisen työttömyysturvan piiriin. Näin voi testata ideansa kantavuutta pienellä riskillä. Mikäli haluaa, voi perustaa oman yrityksen kun on saanut toiminnan kannattavaksi.

Kulttuuriosuuskunta Raami hoitaa yrittämiseen liittyvät hallinnolliset rutinit 10 prosentin provisiolla, jolloin jäsenet voivat keskittyä omaan osaamiseensa. Raamin jäsen etsii toimeksiannon, sopii työn järjestelyistä ja solmii toimeksiantosopimuksen. Raami laskuttaa toimeksiantajaa, hoitaa työnantajakulut ja maksaa palkkaa tekijälle. Jäsen saa vuoden lopussa osuuskunnasta yhden palkkailmoituksen, jolloin hänen ei tarvitse kerätä työsopimuksia ja palkkatodistuksia vuoden aikana. Jokaisen ei tarvitse ostaa erikseen kirjanpito palveluita, vaan osuuskunnan jäsenet pääsevät osallisiksi osuuskunnan hankkimista palveluista

Osuuskunnan jäsenet voivat suorittaa ammattiinsa liittyviä hankintoja samalla tavalla kuin muissakin yrityksissä. Myös ostojen arvonlisäverot saa vähennettyä, joten hankinnat ovat huomattavasti kannattavampia.

Kulttuuriosuuskunta Raami pyrkii olemaan yritystyökalu kulttuurialan ammatilaisille. Sen tavoitteena on päästä yli 300 000 euron liikevaihtoon, jolloin se pystyy maksamaan palkkaa hallinnoijana toimivalle henkilölle. Tähän päästään esimerkiksi, jos jäseniä on 50 ja kunkin liikevaihto on 6 000 euroa vuodessa. Raami perustettiin TE-keskuksen työttömien omatoimisuusavustuksella ja sen kehittämistä jatketaan hankkeissa kunnes se on tarpeeksi suuri pärjätäkseen.

**Lisätietoja: Suoku Siren, Kulttuuriosuuskunta Raami,
suoku.siren@kulttuuriraami.com.**

Luovan toimialan kehittäminen Rauman seudulla

Rauman seudun kuntien kulttuuritoimet ovat tehneet useiden vuosien ajan yhteistyötä ja toteuttaneet yhteisiä hankkeita. Vuonna 2001 valmistuneessa Rauman seudun seutustrategiassa on kulttuuri nostettu yhdeksi merkittäväksi tulevaisuuden kehittämisalaksi.

Aluekeskusohjelma on rahoittanut vuonna 2006 valmistunutta Rauman seudun kulttuuristrategiaa 2006–2010 tiiviin kuntien välisen kulttuuriyhteistyön vaikutuksesta. Seudullisessa kulttuuristrategiassa luova toimiala on yksi kehittämisen painopisteistä. Rauman seudun aluekeskusohjelma rahoittaa myös uudella ohjelmakaudella seudullista kulttuuriyhteistyötä, jolla edistetään kulttuuristrategian toimenpiteitä.

Satakunnassa on toteutettu ennakointityötä Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikön SataEnnakointi-hankkeessa vuosina 2004–2006. Ennakointi on ollut osa aluekehitystyötä, ja kulttuuri ja luovat alat ovat kuuluneet ennakointityön aihealuei-

siin. Satakunnassa pidettyjen kulttuurialan tulevaisuusverstaiden teemoja ovat olleet kulttuuri tutkimuskohteena, kulttuurin tuotteistaminen, kulttuurin toimintaympäristö ja kulttuurialan innovaatiot. Parhaillaan käynnissä oleva Creative Leadership on Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikön ja Taideteollisen korkeakoulun Porin taiteen ja median osaston yhteishanke, jossa tutkimuksen yhtenä painopisteenä on luovan talouden aluevaikutusten kartoittaminen Satakunnassa.

Sekä Rauman seudun kulttuuristrategiassa että Satakunnan maakuntaohjelmassa 2007–2010 on asetettu tavoitteeksi saada Satakuntaan luovien toimialojen yrityskehittäjä. Rauman Seudun Kehitys Oy:llä (RSK) on ollut pitkään näkemys luovien alojen kehittämisen tärkeydestä ja klusterirajat ylittävästä osaamisen kehittämisestä, mikä tuo uutta kilpailukykyä vahvasti teolliselle seudulle. RSK:n matkailun kehittämisessä on panostettu mm. historia- ja kulttuurimatkailuun. Myös Satakunnan muut kehittämissyhtiöt ovat kohdistaneet kehittämistoimia luovaan toimialaan. Viimeisimpänä on valmistunut Satakuntaliiton rahoittama suunnitelma Satakunnan käsiteollisuusyrityksyyden kehittämiseksi 2007–2011. Se on tehty yhteistyössä Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen laitoksen Porin yksikön kanssa.

Lähtökohtana luovan toimialan kehittämisessä on koko Satakuntaa kattava verkostomainen kehittämistyö Rauman Seudun Kehitys Oy:n, Porin Seudun Kehittämiskeskus Oy:n ja Pohjois-Satakunnan Kehittämiskeskus Oy:n kesken. Kulttuurialan yrityspalvelut liitetään kiinteästi muihin elinkeinojen kehittämisspalveluihin. Seudullisten kehittämissyhtiöiden monipuolista osaamista on luontevaa käyttää luovien toimialojen yritystoiminnan kehittämiseen. Myös toiminnan jatkuvuus saadaan turvattua parhaiten kehittämissyhtiöiden kautta.

Luovien toimialojen yrityskehittäjä on aloittanut työnsä RSK:ssa toukokuussa 2007. Toimintaan on osoitettu rahoitus vuodelle 2007 Rauman seudun aluekeskusohjelmasta. Jatkossa toiminnan rahoitusta haetaan maakunnan liitolta.

Tiivistettynä seuraavat seikat ovat vaikuttaneet luovien toimialojen toimintaedellytysten kehittämiseen Rauman seudulla ja Satakunnassa:

- **tiivis seudullinen kulttuuritoimijoiden yhteistyö ja kulttuuripalveluiden kehittäminen**
- **poliittisten ja ammatillisten aluekehittäjien ja kulttuuritoimijoiden yhteinen näkemys kulttuurin ja luovien alojen mahdollisuuksista alueen kehittämisessä**
- **näkemyksen hyväksyminen strategioihin**
- **elinkeino-yhtiöiden näkemys luovista toimialoista**

- korkeakoulujen näkemys luovista toimialoista
- edellä mainittujen toimijoiden välinen luonteva kanssakäyminen ja toimiminen yhteisissä työryhmissä
- seudullinen organisaatio, jonka pohjalta toimintaa kehitetään ja tarvittavat rahoituspäätökset toiminnan kehittämiseksi

**Lisätietoja: Anu Perttunen, Rauman seudun aluekeskusohjelma,
anu.perttunen@rauma.fi.**

LUKE-kehittämishjelma, Tampereen seutu

LUKE – luovien alojen kehittämisohjelma – vastaa Luova Tampere -ohjelman kulttuuriteollisuus-teeman tavoitteisiin kehittää kulttuuriyrittäjyyttä, kulttuurialan liiketoimintaosaamista ja kansainvälistymistä sekä yhteistyöverkostoja luovien toimialojen sisällä että muun elinkeinoelämän välillä. Tarve luovien alojen kehittämiseksi nousi esille jo Luova Tampere -ohjelman valmisteluvaiheessa vuonna 2005. Ohjelman käynnistymisen jälkeen tarve tällaiselle luovien alojen yrityskehitystoiminnalle on vielä vahvistunut.

LUKE:ssa pääpainopistealat on valittu olemassa olevien vahvuuksien mukaan: musiikki, av- ja elokuvatuotanto, teatteri, muotoilu ja käsityö sekä kuvataiteet, tapahtumat. Toiminnan tavoitteena on tulla kansallisesti varteenotettavaksi tekijäksi ja mahdollisten kansallisten kokonaisuuksien rakentajaksi. Paikallisella tasolla pyritään lisäämään luovien toimialojen yritysten lukumäärää, parantamaan liiketoimintaosaamista, myyntiä, laajentamaan markkinoita ja parantamaan valmiuksia kansainvälistymiseen, luomaan uusia kontakteja ja yhteistyöverkostoja. Asiakkaina ovat sekä henkilöt, jotka haluavat perustaa yrityksen, että yritykset, joilla on tarvetta kehittää toimintaansa. Toimintamalleina ovat mm. konsultointi, koulutus, yhteistyöverkostot, mentori- ja sparrausrenkaat, kansainvälistymishjelmat. Toiminnassa hyödynnetään olemassa olevia palveluita yritysten kehittämiseksi, kuten uusyrityskeskus Ensimetrin ja TE-keskuksen palvelut.

LUKE:n ytimessä ovat luovien toimialojen konkarit. Kullakin painopistealalla on osa-aikainen (keskimäärin 2 päivää viikossa) oman alan asiantuntija. Näiden 4-5 asiantuntijan apuna on koordinaattori, joka on toiminut luovalla alalla, ja jolla on myös yritystoiminnan kokemusta.

LUKE-toiminnan organisaationa tulee toimimaan vuonna 1993 perustettu Tampereen Seudun Uusyrityskeskus ry. Yleishyödyllisen yhdistyksen tarkoituksena on tukea elinkeinoelämän kehittämisen yleisiä edellytyksiä sekä erityisesti edistää uuden yritystoiminnan syntymistä Tampereen seudulle. Yhdistys on yleishyödyllinen eikä sen tarkoituksena ole tuottaa voittoa. Alkavan yrittäjän neuvontapalvelua on Tampereella. Aluepalvelupisteet ovat Kangasalla, Lempäälässä, Nokialla, Pirkkalassa, Ylöjärvellä ja Valkeakoskella. Jäseniä on reilu 100.

Tampereen kaupunkiseudun aluekeskusohjelman uuden ohjelmakauden ohjelmarahoitusta on tarkoitus käyttää ensisijaisesti seudullisten tehtäväkokonaisuuksien koordinointiin ja seutuhallitus on linjannut, että ohjelma tukee strategisesti merkittävää elinkeinopoliittista LUKE-hanketta kattamalla koordinoinnista aiheutuvat kustannukset ajalla 2007–2010.

**Lisätietoja: Liina Penttilä, Luova Tampere, liina.penttila@tampere.fi
ja Ritva Asula-Myllynen, Tampereen kaupunkiseudun kuntayhtymä /
Aluekeskusohjelma, ritva.asula-myllynen@tampereenseutu.fi.**

Arsnet-palvelu, Turun seutu

Arsnet-palvelu käynnistettiin vastaamaan Turun seudun kulttuuriammattilaisten vaikeaan työllistymistilanteeseen ja työn taloudelliseen kannattamattomuuteen. Hankkeen esivalmisteluvaiheen aikana saatujen kokemusten ja tietojen perusteella suunniteltiin näihin ongelmiin vastaamaan kulttuuriosaamista ja kulttuuripalveluiden kysyntää yhdistäviä, kulttuuritoimijoita konkreettisesti tukevia laaja-alaisia toimenpiteitä. Arsnetin toimintamallina on alusta alkaen ollut osaamisen ja kysynnän välisenä siltana toimiminen.

Vuoden 1999 pilottivaiheen aikana mallia testattiin selvittämällä seudun yrityksistä löytyvää kysyntää kulttuuriosaamiselle. Osittain tästä toiminnasta saatujen kokemusten tuloksena kehitettiin vuoden 1999 lopulla Arsnet-toimintakonsepti, jonka ensimmäiset toiminnot käynnistettiin vuoden 2000 aikana osana ESR:n Tavoite 3 -ohjelmaan liittyvää Arsnet kulttuuriosaamisen markkinoillepääsyn edistämishanketta. Aluksi osallistujia, kulttuurialan ammattilaisia tavoitettiin ilmoitusten ja järjestöjen kautta, myöhemmin palvelun tultua tunnetummaksi ovat osallistujat ottaneet itse yhteyttä.

Parantamalla Arsnetin avulla kulttuuritoimijoiden työllistymisedellytyksiä haluttiin paitsi vähentää alueen työttömyyttä, myös varmistaa Turun seudun kult-

tuuritarjonnan säilyminen ja kehittyminen. Varmistamalla ammattitaitoisten osaajien saatavuus tarjotaan toimintaedellytykset myös tuotantoyhtiöille sekä sisältö- ja tapahtumatuottajille. Arsnet-projektia seurannut Arsmedia-projekti laajensi alku-peräistä ideaa media-alaan ja lopulta myös alan infrastruktuurin, kuten taide- ja kulttuuritilojen kartoitukseen ja esittelyyn web-galleriassa.

Tällä hetkellä palvelun piiriin kuuluu noin 2 000 Turun seudun luovien toimialojen tekijää, jotka esitellään laajasti Arsnet Galleryssa (www.arsnet.net). Vuonna 2006 Arsnet-sivuja avattiin yli miljoona kertaa. Arsnet toimii Turun kaupungin ja alueellisen rahoituksen turvin (AKO, osaamiskeskusohjelma/OSKE) kaupungin palveluna, joka odottaa varsinaista organisoitumista suunnitteilla olevaan matkailun ja luovien toimialojen klusteriin. Arsnet on kehittymässä perustoimintojensa ohella luovan toimialan markkinointityökaluksi. Toinen laaja kehitysnäkymä on toimiminen koko alueen luovan toimialan henkilöiden verkostojana ja tuotteistajana henkilötasolla. Tätä toimintaa on hyödynnetty mm. Kulttuuripääkaupunki 2011 -hankkeessa.

Lisätietoja: Kimmo Hyypä, Turun kaupunki/Turun Seudun Kehittämiskeskus, kimmo.hyyppa@turku.fi.

Viestintä- ja luovan toimialan kehittäminen Keski-Suomessa

Keski-Suomessa luovaan toimialaan keskeisesti kuuluva viestintäala on ollut maakunnan kehittämisen painopisteitä jo vuodesta 1997 alkaen. Foorumi-hankkeiden kautta on kehitetty muuta luovaa toimialaa vuodesta 2004 lähtien. Foorumi-hankkeita on toteuttanut Keski-Suomen liitto. Viestintätoimiala on Keski-Suomessa nähty maakunnallisesti keskeiseksi kehittämispainopisteeksi, jonka kehittämistyötä on toteuttanut Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö Jykes Oy. Käytännössä tämä on tarkoittanut, että kehittämistyössä on työskennellyt kokopäiväinen toimialapäällikkö ja puolipäiväinen assistentti.

Viestintäalaan on Keski-Suomessa luettu painettujen ja sähköisten sisältöjen kustantaminen, tuottaminen ja painaminen. Mukana ovat myös olleet mainos-, markkinointi- ja viestintätoimistot sekä audiovisuaalinen ala, TV, radio ja elokuvat. Keski-Suomen viestintäalan yritysryhmittymän yhteenlaskettu liikevaihto oli noin 220 miljoonaa euroa vuonna 2006, ja ala työllistää maakunnassa noin 2 300 henkeä, joista Jyväskylän seudulla noin 1 700.

Viestintäalan kehittäminen on organisoitu Keski-Suomessa varsin kattavasti, sillä vuonna 2006 joka toinen graafisella ja viestintätoimialalla toimiva yritys oli

mukana työssä. Vuonna 2006 hoidettiin yli henkilökohtaista 200 yrityskäyntiä ja erilaisiin tilaisuuksiin sekä koulutuksiin houkuteltiin yli tuhat osallistujaa. Yrityskohtaisilla käynneillä kartoitettiin kehittämistarpeita ja tämän jälkeen räätälöitiin kehittämisprojektia eteenpäin. Laajempiin kehittämisohjelmiin koottiin useampien yritysten kehittämistarpeita ja haettiin rahoitusta.

Keski-Suomen viestintäalan kehittämishankkeissa on luotu muun muassa kirjapainoille ainutlaatuinen tuotelaatusertifikaatti. Vuonna 2007 valmistui viestintäalan verkostoitumisopas, joka on sovellettavissa myös muille luovan toimialan osa-alueille.

Toimialan kehittämiseen liittyen Jykes ja Foorumi-hankkeet ovat olleet mukana järjestämässä Jalostamo-hankeklinoita, jossa alueen luovan alan yritykset ovat saaneet sparrausta ja kymmenkunta yritystä alakohtaista ja yritys kohtaista syvempää konsultointia. Toimialatyöllä on ollut tärkeä rooli niin erilaisten kehittämisasioiden kokoajana, aloitteiden eteenpäin viejänä kuin aitona yritysten kehittämiskumppanina. Yritysten luottamuksesta kertoo osallistumisaktiivisuus.

Tällä hetkellä Keski-Suomessa viestintäalan ja Foorumi-hankkeiden tuottama toiminta pyritään yhdistämään luovan toimialan laajemmaksi kehittämiseksi. Toukokuun 2007 alusta Jykes on toteuttanut SILE-projektin Jalostamo-toimintamallin alueellista pilottikokeilua yhdessä Keski-Suomen TE-keskuksen kanssa.

Tavoitteena on, että luovan alan kehittäminen jatkuu Keski-Suomessa. Pilottihankkeen aikana yhdistetään niin maakunnassa toteutettuja kuin valtakunnallisia luoville aloille suunnattuja aiempia toimintamalleja. Keski-Suomessa toteutettavan pilotin on tarkoitus olla mukana kehittämässä laajempaa valtakunnallista toimintamallia. Tulevaisuudessa tämä luovan alan kehittäminen koordinoidaan Keski-Suomesta laajemmalle alueelle.

Lisätietoja: Carita Harju, Jykes, carita.harju@jykes.fi.

3 Aluekeskusohjelma 2007–2010

3.1 Yleistä ohjelmakauden 2007–2010 painopisteistä

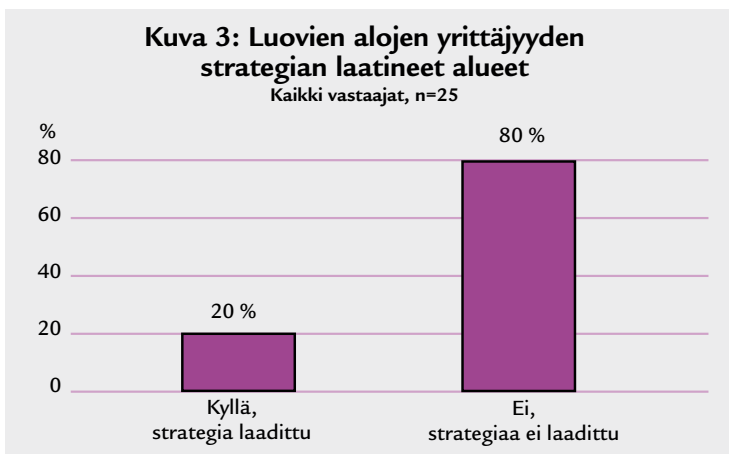
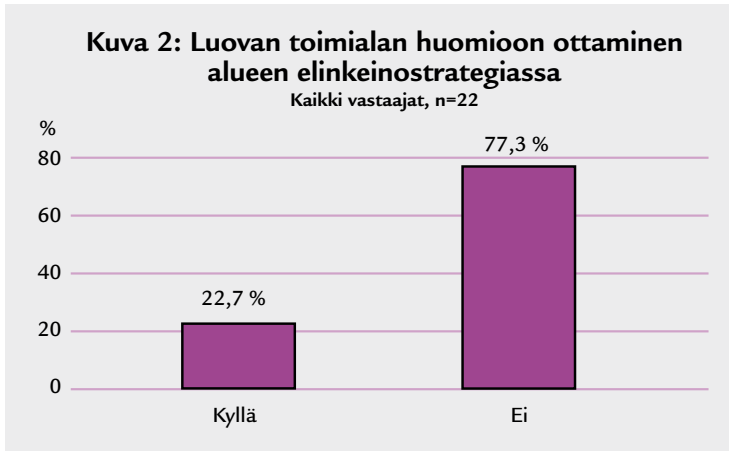
Aluekeskusohjelman nykyisen ohjelmakauden painopisteitä ovat aluekeskusten elinvoiman, kilpailukyvyn ja sosiaalisen pääoman vahvistaminen. Ohjelma keskittyy elinkeino- ja erikoistumisstrategioiden yrityslähtöiseen kehittämiseen ja toimeenpanoon sekä elinkeinostrategioiden vahvistamiseen osaamis- ja erikoistumisalojen kautta. Ohjelmassa kehitetään myös muun muassa vetovoimaisia toiminta- ja innovaatioympäristöjä sekä monipuolisia työmarkkinoita. Lisäksi pyritään vahvistamaan julkisen ja yksityisen sektorin sekä eri hallinnontasojen toimijoiden kumppanuuteen perustuvaa yhteistyötä.

Luovan toimialan edistäminen soveltuu hyvin aluekeskusohjelman painopisteisiin, sillä päätavoitteena on elinkeinotoiminnan yrityslähtöinen kehittäminen. Luova toimiala tulisi jatkossa ottaa osaksi alueiden elinkeinostrategioita. Alan yrittäjyyden kehittäminen on sidoksissa myös innovaatiotoiminnan kehittämiseen ja siten esimerkiksi aluekeskusohjelman innovaatioverkoston toimintaan.

3.2 Alueellinen strategiatyö

Aluekeskusohjelmien laadinta on perustunut edellisellä ohjelmakaudella laadittuihin tai päivitettyihin elinkeinostrategioihin. Aluekeskusohjelman koordinaattoreille suunnatussa kyselyssä kysyttiin luovan toimialan tai kulttuuriyrittäjyyden huomioon ottamista elinkeinostrategioissa. Tämän hetkissä strategioissa alan yrittäjyys ei näy vahvasti, sillä 77,3 % vastaajista kertoi, ettei sitä ole otettu huomioon elinkeinostrategioissa (kuva 2). Erillisen luovan toimialan tai kulttuuriyrittäjyyteen liittyvän strategian on laatinut viisi aluetta (kuva 3).

Tämän työn puitteissa ei ollut mahdollista analysoida elinkeinostrategioita tarkemmin, mutta jatkossa tulisi selvittää yksityiskohtaisemmin se, miten luovien alojen yrittäjyyttä on käsitelty aluekeskusten elinkeinostrategioissa.

Osa alueista on laatinut tai laatimassa kulttuuristrategioita tai -ohjelmia, joissa kulttuuriyrittäjyys on mainittu. Tällöin konkreettinen linkki yritystoiminnan kehittämiseen saattaa kuitenkin vielä käytännön tasolla puuttua, eivätkä elinkeinokehittäjät ole sitoutuneita alan kehittämiseen.

Vastauksia tarkastellessa on otettava huomioon, että vastaajien joukko oli pieni, joten johtopäätökset ovat vain suuntaa antavia. Strategiatyön tekeminen näyttää vaikuttavan kiinnostukseen olla mukana luovan toimialan kehittämisessä. Alueet, jotka eivät ole ilmoittaneet kiinnostustaan kehittää luovaa toimialaa, mainitsivat tärkeimmäksi syyksi sen, ettei alueella ole tehty alaan liittyvää strategiaa. Myös elinkeinopolitiikan painopisteiden ilmoitettiin olevan muualla tai alueet eivät vielä olleet saaneet riittävästi tietoa luovan toimialan teemasta päätöksentekoa varten. Yritystoiminnan vähäisyys tai päättäjien riittämätön tahtotila ei sen sijaan näyttäisi vaikuttavan kiinnostuksen puutteeseen.

Luovan toimialan tilastointi on koettu alueilla ongelmalliseksi. Tilastointia on tehty vain muutamalla alueella, mutta osa suunnittelee hyödyntävänsä erilaisia valmiita yritystietokantoja tai tilastotietoja. Tähän mennessä tilastointia on alueilla tehnyt esimerkiksi maakunnan liitto tai kaupunkorkeakoulu. Osa alueista suunnittelee hyödyntävänsä seudullisten yrityspalveluiden, uusyrityskeskusten tai TE-keskusten käytössä olevia työkaluja. Parhailtaan luovan toimialan yritysten määrää selvitetään mm. Jyväskylän, Joensuun, Oulun ja Satakunnan alueilla.

Tilastointi koetaan alueilla tarpeelliseksi toimialan jatkokehityksen vuoksi. Alueiden pitää pystyä osoittamaan luovien alojen yritystoiminnan merkitys rahoittajille ja päättäjille. Alueet tarvitsevat tukea muun muassa toimialamäärityksen tarkentamisessa ja kehittämistä auttavan toimialatiedon saamisessa. Kun tilastointia selkiytetään valtakunnallisesti, tulee tiedon olla valtakunnallisen tason lisäksi hyödynnettävissä myös aluetasolla.

Jatkossa luova toimiala voisi hankkia yhteistyössä tilastoaineistoa Tilastokeskukselta ja teettää toimialan kehittämistä suuntaavia ennusteita.

3.3 Alueiden valmius luovan toimialan kehittämiseen

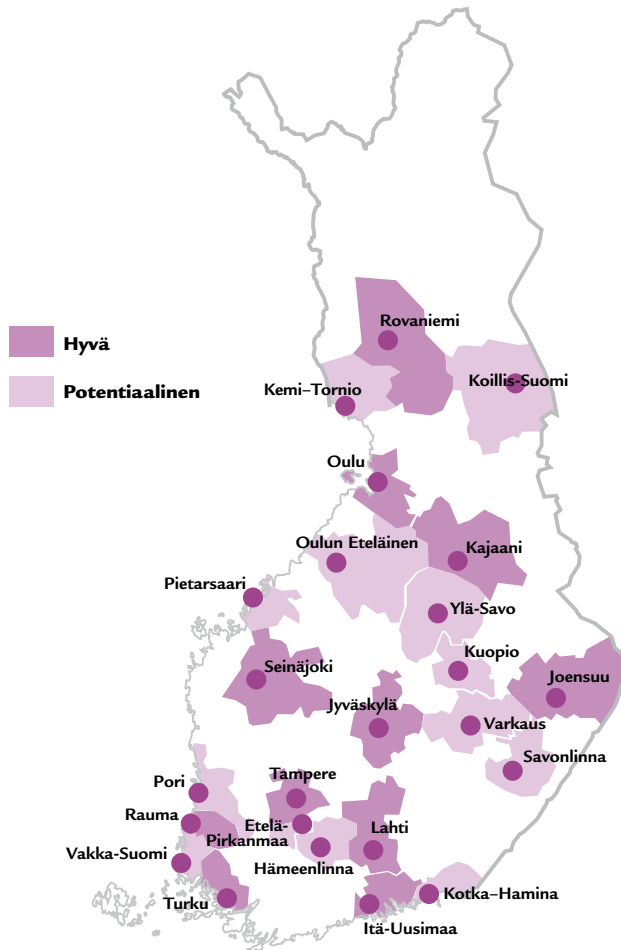
Luova toimiala on noussut esille varsin uutena asiana aluekeskusohjelmassa. Tällä hetkellä alan kehittämistilanne eri alueilla on eri vaiheessa. Muutamat alueet ovat

nostaneet luovan toimialan kehittämistyön merkittävään asemaan ja työskennelleet aiheen parissa jo pitempään. Toiset alueet ovat vasta aloittamassa tai suunnittelemassa työtä.

Alueiden tilanteeseen on tehty katsaus aluekeskusohjelmien hakemusten ja maakuntaohjelmien perusteella. Se on liitteenä 1. Työssä on hyödynnetty sisäministeriön vuonna 2006 tekemää selvitystä aluekeskusohjelmahakemusten osalta.

Kuvassa 4 on ryhmitelty ne alueet, jotka ovat ilmaisseet kiinnostuksena luovan toimialan kehittämiseen. Alueita on ilmoittautunut alustavasti 23. Alueet on tämän selvitystyön aikana käyty läpi ja niiden valmiutta luovan toimialan kehittämiseen on selvitetty yhteistyössä aluekeskusohjelman, SILE-projektin ja Jalostamo-toiminnan kanssa.

Kuva 4: Alueiden valmiudet luovan toimialan kehittämisessä

Alustavassa tarkastelussa valmius luovan toimialan kehittämiseen on hyvä 11 alueella ja loput 12 aluetta ovat potentiaalisia. Tämän lisäksi aluekeskusohjelman alueista Vaasassa on hyvä valmius alan kehittämiseen. Vaasa on kuitenkin linjannut tekevänsä verkostomaista kehittämistoimintaa Digitaaliset sisällöt -osaamiskeskuksen liitännäisjäsenyyden kautta. Pääkaupunkiseudulla luovan toimialan kehittämisvalmius on hyvä, mutta sitä ei ole tässä tarkastelussa käsitelty, sillä pääkaupunkiseutu ei kuulu aluekeskusohjelmaan.

Muutamat aluekeskusohjelman alueista, kuten Joensuu, Rauma ja Pori sekä Jyväskylä tähtäävät kehittämistyössä maakunnallisiin kokonaisuuksiin. Kulttuuriverkostossa on lisäksi alueita, jotka ovat kokonaisuudessa mukana, mutta eivät ole ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita erityisesti luovan toimialan teemasta.

Alueiden tyyppittely perustuu siihen, miten hyvin ne ovat tähän mennessä löytäneet luovan toimialan kehittäjätahot, kartoittaneet alueen yrityksiä sekä organisoineet kehittämistoimintaa. Lisäksi on tarkasteltu myös sitä, onko alueella hyödynnetty SILE-projektin hankeklonkkatoimintaa ja/tai Jalostamo-neuvontaa. Myös yhteistyörakenteita ja verkostoitumista on selvitetty. Hyvien kehittämisvalmiuksien alueet ovat suurimmaksi osaksi kartoittaneet luovan toimialan yrityksiä ja saaneet kehittäjätahot verkostoitumaan, mutta monilla niistäkin on vielä kehitettävää toiminnassaan. Suurin osa potentiaalisista alueista on vasta aloittamassa luovan toimialan kehittämistoimintaa. Muutamilla niistäkin on kuitenkin toteutettu erilaisia kehittämishankkeita tai laadittu alan kehittämisstrategioita.

3.4 Alueiden painopisteet, vahvuudet ja erikoistumisaloja

Aluekeskuksille tehdyn kyselyn mukaan alueita kiinnostaa eniten luovan toimialan yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen. Siitä on ensisijaisena teemana kiinnostunut 60 % vastaajista. Kulttuurimatkaileuyrittäjyyden kehittäminen kiinnostaa seuraavaksi eniten, sillä siitä oli ensisijaisena vaihtoehtona kiinnostunut lähes 18 % vastaajista. Hyvinvointipalveluihin, muotoiluun sekä käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjyyteen liittyvä kehittäminen näyttää toistaiseksi kiinnostavan selkeästi vähemmän. Muissa vastauksissa nousivat lisäksi muun muassa tuotekehitystoiminta, osaamisen tuotteistaminen ja konseptointi ja kansainvälistyminen.

Alueellisia erikoistumisaloja on käyty läpi aluetapaamisissa. Koska osa alueista

ei ole vielä tehnyt tarveselvitystä luovasta toimialasta, esimerkiksi käynyt läpi yrityksiä tai muuta toimijakenttää, ei alueellisia erikoistumisaloja voi vielä kattavasti hahmottaa. Osa alueista on kuitenkin alustavasti tunnistanut itselleen keskeisiä aloja.

Aluekeskusohjelma-alueiden erikoistumisaloja

AKO-alue	Vahvuudet/Erikoistumisaloja
Etelä-Pirkanmaa	tapahtumat
Hämeenlinnan seutu	kulttuurimatkailu, tapahtumat, käsi- ja taideteollisuus
Itä-Uusimaa	sisällöntuotanto, kulttuurimatkailu, kulttuuripalvelut
Joensuun seutu	elokuva- ja tv-tuotanto, rytmimusiikki, tapahtumatuotanto
Jyväskylän seutu	viestintäala, musiikki
Kajaanin kaupunkiseutu	tanssi, kuvataide
Kemi-Tornion alue	teatteri
Koillis-Suomi	kulttuurimatkailu
Kotkan-Haminan seutu	musiikki, viestintäala, tapahtumatuotanto
Kuopion seutu	hyvinvointiin liittyvät kulttuuripalvelut
Lahden alue	muotoilu, liikunta- ja elämyspalvelut
Oulun Eteläinen	käsi- ja taideteollisuus
Oulun seutu	rytmimusiikki, peliala, elokuva- tv-tuotanto, arkkitehtuuri, tanssi
Pietarsaaren seutu	kuvataide, mainonta, sisustus, muotoilu, media
Porin seutu	elokuva- ja tv-tuotanto, käsi- ja taideteollisuus
Rauman seutu	käsi- ja taideteollisuus, kuvataide, musiikki, teatteri, kulttuurimatkailu
Rovaniemen seutu	muotoilu, elämyspalvelut
Savonlinnan seutu	tapahtumat, kulttuurimatkailu
Seinäjoen seutu	rytmimusiikki, tapahtumatuotanto
Tampereen kaupunkiseutu	musiikki, elokuva- ja tv-tuotanto, teatteri, muotoilu ja käsityö sekä kuvataiteet, tapahtumat
Turun seutu	luovat osaamisalat: kulttuuri, media ja mainonta
Vakka-Suomen seutukunta	käsi- ja taideteollisuus
Varkauden talousalue	käsi- ja taideteollisuus
Ylä-Savon seutu	käsi- ja taideteollisuus, kulttuurimatkailu

Oheisen listan mukainen jaottelu on suuntaa antava, eikä kuvattuja erikoistumisaloja voi pitää alueiden lopullisina valintoina. Se on otettu esille kuitenkin esimerkkinä siitä, että erikoistumisalat on mahdollista löytää. Esimerkiksi Keski-Suomessa Jyväskylän seutu on tehnyt systemaattista kehitystyötä vuodesta 1996 lähtien viestintäalalla. Alueella on osaamista, jota muiden alueiden on mahdollista hyödyntää muualla Suomessa.

Jatkossa alueiden tulee tunnistaa entistä paremmin ne erikoistumisalat, joilla niillä on sellaista kärkeosaamista, mitä on mahdollista jakaa myös muille suomalaisille toimijoille ja mitä halutaan kehittää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Tulevaisuudessa tulisikin määritellä erikoistumisalojen mukaan alueellisia kehittämisen vetovastuita myös luovien alojen yrittäjyyden kehittämisessä.

3.5 Jalostamo-toiminnan tunnettuus ja kiinnostus palveluiden käyttämiseen

Yhdeksi hyväksi käytännöksi luovan toimialan kehittämisessä on osoittautunut kauppa- ja teollisuusministeriön rahoittama Jalostamo-toiminta ja SILE-hankkeen luoman kilpailutetun konsulttiverkoston käyttäminen. Jalostamo-toiminta tarjoaa neuvontaa luovien alojen yrityksille. Tällä hetkellä Jalostamoina toimivat Diges ry, IADE, Jykes, Musex ja Neogames¹. Näistä Jykesin toiminta on pilottivaiheessa oleva alueellinen Jalostamo, joka voi tarjota tulevaisuudessa mallin myös muille vastaaville Jalostamoille.

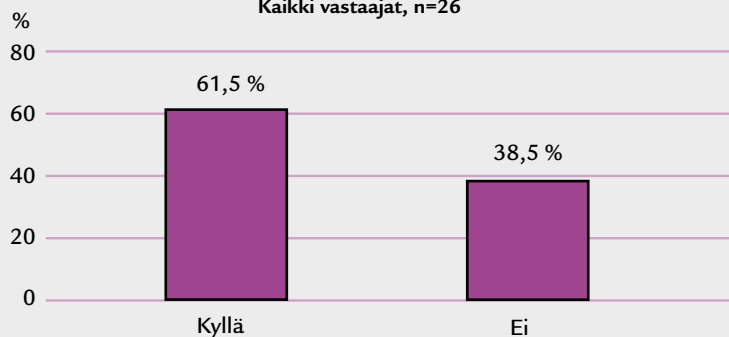
Aluekeskusohjelmissa moni oli jo aiemmin tutustunut Jalostamoiden ja SILE-hankkeen toimintaan, sillä yli 60 prosentille ne olivat tuttuja.

Kiinnostus Jalostamo-toiminnan hyödyntämiseen on varsin suuri, sillä Jalostamo-palveluista ja SILE-hankkeesta oli kiinnostunut saamaan lisätietoja 65,4 %. Tiedotustilaisuuden aiheesta haluaa järjestää 42,3 % vastaajista ja palveluita on kiinnostunut käyttämään 34,6 %. Alueellisen Jalostamo-toiminnan suunnittelusta on tässä vaiheessa kiinnostunut 26,9 % vastaajista.

1 Diges ry on vuonna 2003 perustettu luovan toimialan kehittämissyhdystys. IADE on Taideteollisen korkeakoulun ja Teatterikorkeakoulun yhteinen luovien alojen koulutus- ja kehittämissinstituutti. Jykes Oy on Jyväskylän seudun viiden kunnan omistama, vuonna 1996 perustettu elinkeino-yhtiö. Vuonna 2004 perustettu Music Export Finland Association ry edistää suomalaisen kevyen musiikin tunnettuutta ja käyttöä ulkomailla. Neogames on vuonna 2003 peliyriyten kehittämissorganisaatio.

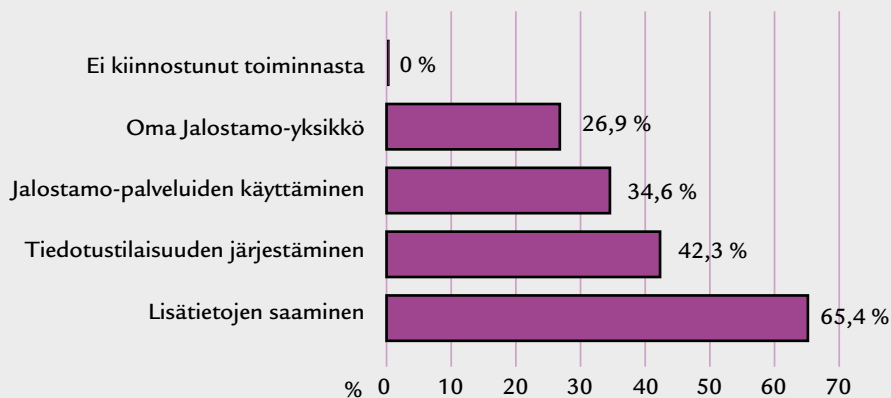
Kuva 5: Jalostamo-toiminnan ja SILE-hankkeen tunnettuus

Kaikki vastaajat, n=26

Kuva 6: Kiinnostus saada tietoa ja käyttää Jalostamo-palveluita

Kaikki vastaajat, n=26

4 Toimintamalli ja jatkotoimenpiteet

Aluekeskusohjelman toteutuksessa luovan toimialan kehittämisen tulee tähdätä samoihin päämääriin kuin kansallinen luovien alojen yrittäjyyden strategia ja tukea sen toimeenpanoa. Tälle on lähtökohtaisesti erinomaiset edellytykset, kun kansallinen elinkeinopolitiikka ja alueiden kehittäminen tulee osaksi vuoden 2008 alussa toimintansa käynnistävää uutta työ- ja elinkeinoministeriötä.

Luovien alojen yrittäjyyden kansallisen strategian tärkein päämäärä on luoda *alueellisesti suotuisa, uskaltamiseen kannustava toimintaympäristö luovien alojen yrittäjyydelle*. Pyrkimyksenä on alan asiantuntemuksen lisääntyminen toimintaympäristössä, jolloin luovan toimialan yritykset saavat tarvitsemansa kehittämispalvelut ja pystyvät luomaan uudenlaisia tuotteita ja palveluita eri toimialoille.

Nykyisellä aluekeskusohjelmakaudella alueiden tulee tunnistaa luovan toimialan yritykset näiden liiketoiminnan kehittämiseksi. Jotta aluekeskusalueet voivat kehittää luovan toimialan yrittäjyyttä ja muodostua kansallisessa kehittämisverkostossa tärkeäksi alueelliseksi kumppaniksi, on ohjelmakauden alussa kartoitettava yritykset. Tavoitteena on entistä useamman yrityksen kasvu ja kansainvälistyminen, mikä edellyttää sekä kärkiyritysten että potentiaalisten yritysten tunnistamista.

Tavoitteena on myös löytää uusia rahoitusmuotoja tuotekehitykseen, jotta yritykset voivat kehittää kansainvälisesti kilpailukykyisiä, asiakaslähtöisiä ja korkeatasoisia tuotteita. Lisäksi tavoitteena on käynnistää alueellisesti koulutusta, joka tuottaa ammattitaitoisesti kansainvälisessä toimintaympäristössä toimivia tuottajia, managereita ja yritysten johtajia.

Pääosa aluekeskusohjelman luovan toimialan toiminnasta liittyy kansallisessa luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiassa määriteltyihin toimintaympäristön, kasvun ja kansainvälistymisen kehittämiseen sekä tuotekehityksen parantamiseen.

4.1 Toimintamalli

Aluekeskusohjelmissa luovan toimialan kehittäminen perustuu oman seudun keskeisten toimijoiden tunnistamiseen ja näiden kokoamiseen koordinoituksi verkostoksi. Verkosto voi löytyä monilla alueilla eri toimialojen, kuten esimerkiksi matkailun ja hyvinvointipalveluiden rajapinnasta. AKO-verkosto tarjoaa tukea alueellisen verkostoitumisen parantamiseen. Oman alueen erikoistumisalat tulee tunnistaa.

Strategisten yhteyksien luominen on kehittämisen tärkeä osa. Siinä aluekeskusohjelman alueelliset verkostot ovat hyvä kanava. Luovan toimialan kehittäminen tulisi näkyä muun muassa elinkeino- ja kulttuuristrategioissa, maakuntaohjelmissa ja -suunnitelmissa.

Aluekeskusohjelmissa luovan toimialan kehittäminen perustuu seudullisiin elinkeinostrategioihin, mutta ne toteuttavat alueillaan myös kansallista luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiaa. Merkittävästä osasta aluekeskusohjelmia vastaa seudullinen kehittämissyhtiö, joka on keskeinen elinkeinopoliittinen toimijataho. AKO-verkosto on siten myös elinkeinopoliittisesti kiinnostava luovan toimialan kehittäjätaho alueilla. Kun luovaa toimialaa kehitetään seudullisesti aluekeskusohjelmassa, voi sen verkosto toimia alan kehittämisen valtakunnallisena ”käyttöliittymänä” esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön ja muiden ministeriöiden sekä toimijoiden valtakunnallisille hankkeille.

On tärkeää, että kehittämissyhtiöt toimivat yhteistyössä seudullisten yrityspalveluiden kanssa, jolloin ne tekevät yhteistyötä mm. TE-keskusten, Finnveran, Finpron, Tekesin ja uusyrityskeskusten kanssa. Mikään toimija ei pysty yksin kehittämään alan yritystoimintaa, vaan tarvitaan seutu-, maakunta-, kansallisen ja kansainvälisen tason yhteistyötä.

Seudut ovat tällä hetkellä eri kehittämisvaiheissa. Alueet, joilla kehittämisverkosto ja yritysmassa eivät ole vielä isoja, voivat luoda toimialan kehittämisen pohjaa sparraamalla muun muassa kolmannen sektorin toimijoita, kuten erilaisia yhdistyksiä ja muita luovan toimialan ammatinharjoittajia ja freelancereita. Ne alueet, joiden kehittä-

tämisvalmiudet verkoston ja koordinaation osalta ovat hyvät sekä yritysten potentiaali riittävä, voivat olla mukana yrityksille suunnatussa liiketoiminnan kehittämisessä. Osalla alueista voidaan myös tarvittaessa yhdistää näitä toiminnan muotoja.

Olennaista alueille on kytkeytyminen valtakunnalliseen luovan toimialan kehittämisverkostoon ja koordinaatioon, joka toimii kehittämisen tukena ja käy samalla dialogia kehittämistarpeista. Kansallinen koordinaatio voi toimia tukena verkostoitumisessa, viestinnässä, asiantuntijuuden ja liiketoiminnan kehittämisessä sekä ennakoinnin ja tilastoinnin parantamisessa.

Kun alueet toteuttavat omia kehittämishankkeita, on niiden tärkeintä suuntautua toimintaedellytysten parantamiseen, eikä tehdä yrityksille kuuluvia tehtäviä ja siten kilpailla niiden kanssa. Hankkeet voivat ostaa alueen yrityksiltä erilaisia palveluita, kuten selvityksiä ja tehdä muita toimeksiantoja ja kehittää siten samalla alueen yritystoimintaa.

4.2 Toimintamallin alueellinen ja kansallinen toteutus

Luovien alojen yrittäjyyden alueelliseen kehittämiseen ei ole tarjolla yhtä oikeaa mallia, vaan erilaisia vaihtoehtoja. Keskeistä on, että kukin alue löytää oman toimintamallinsa vahvuksiensa ja toimijoiden määrittämisen perusteella. Keskeisiä toimijoita voivat olla alan yritykset ja usein myös kolmannen sektorin toimijat. Keskeisiin toimijoihin kuuluvat yritystoiminnan kehittäjät ja rahoittajat. Muita tärkeitä sidosryhmiä ovat muun muassa luottamushenkilöt, kunnat ja oppilaitokset, jotka voivat myös osin kehittää ja rahoittaa toimintaa. Myös alueen kulttuurilaitoksilla, esimerkiksi taidetoimikunnilla ja kulttuurin aluekeskuksilla, voi olla rooli kehittämistyössä esimerkiksi toimijoiden tunnistamisessa.

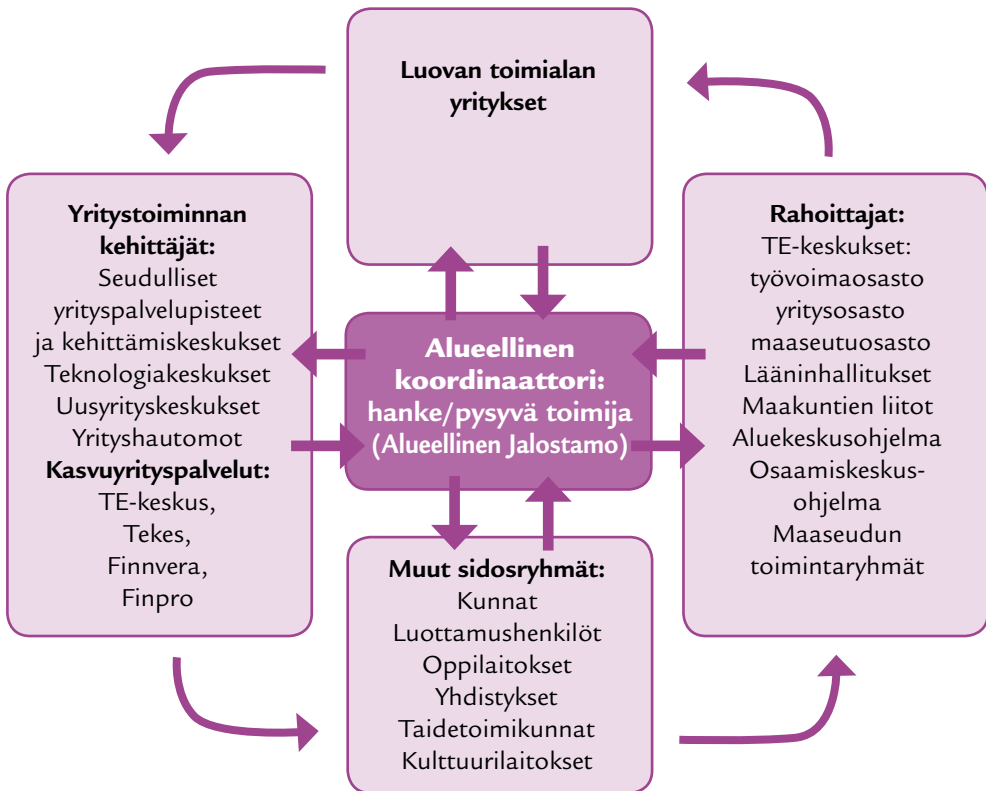
Kuvassa 7 toimijoita on hahmoteltu erilaisten roolien mukaan. Toimijoiden roolit eivät välttämättä ole näin yksinkertaisia, sillä monet rahoittajista voi nähdä myös kehittäjinä, vaikka niillä ei olekaan käytännönläheistä yritysneuvontaa tai muita vastaavia palveluita.

Keskeistä on löytää alueellinen koordinaattori, taho, joka pystyy joko pysyvän tai hanketoiminnan kautta viemään eteenpäin luovien alojen yrittäjyyden kehittämistä. Alueellinen taho voi olla monentyyppinen, mutta paras lopputulos saavutettaneen, mikäli toimija toimii osana jotakin nykyistä yritysten kehittämiseen

keskittynyttä organisaatiota, esimerkiksi seudullista kehittämissyhtiötä tai kiinteässä yhteistyössä sen kanssa. Alueellisen koordinaattorin tulee huolehtia siitä, että tieto kulkee sekä alueen toimijoille että kansalliselle tasolle. Koordinaattorin välittävä rooli on siten merkittävä.

Koska kehittämistyöhön ei ole annettavissa yhtä oikeaa ratkaisua on kunkin alueen ensimmäiseksi hahmotettava oma toimijakenttänsä. Tähän tarjoaa tukea aluekeskusohjelman luovan toimialan verkosto sekä kansallinen koordinaatio, joka tarjoaa tukea ja dialogimahdollisuuden alueille. Vastavuoroisesti alueet voivat tarjota ruohonjuuritason kehittämisenäkemyksiä valtakunnallisen kehittämistoiminnan tueksi.

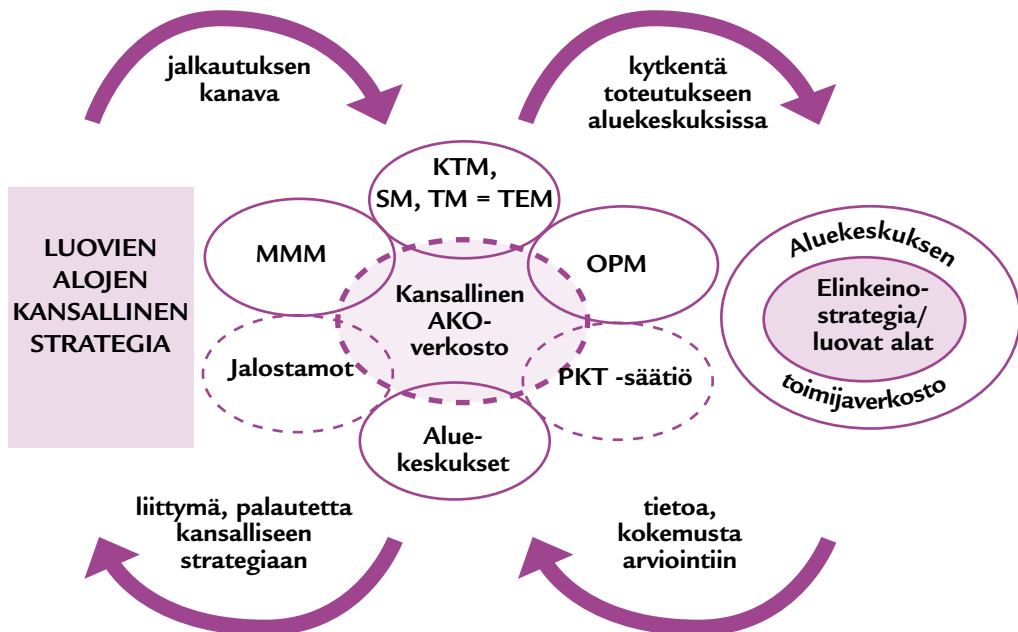
Kuva 7: Luovan toimialan alueelliset sidosryhmät

Aluekeskusohjelman rooli kansallisessa luovien alojen yrittäjyyden kehittämisessä voi olla merkittävä erityisesti strategisella tasolla. Suurinta osaa aluekeskusohjelmista eli 21 hallinnoi seudullinen elinkeino- tai kehittämisyritys tai teknologiakeskus. Muualla ohjelmasta vastaa lähinnä alueen keskuskaupunki kuntien tekemän sopimuksen pohjalta. Näistäkin muutamia on siirtymässä alueelliseen kehittämisyritykseen. Osa kaupunkien hallinnoimista aluekeskusohjelmista on sellaisia, joiden alueella ei toistaiseksi ole seudullista kehittämisyritystä. Seudulliset kehittämisyritykset vastaavat yleensä seutujensa elinkeinostrategioiden laadinnasta, jolloin ne ovat hyvä linkki strategiatasoon. Seudullisilla kehittämisyrityksillä on usein yhteys myös maakuntatason strategioihin, kuten maakuntaohjelmien ja -suunnitelmien valmisteluun.

Luovan toimialan edistämisen käytännöllisempi puoli on usein sidoksissa seudullisiin kehittämisyrityksiin, sillä ne vastaavat myös yritystoiminnan seudullisesta kehittämisestä, jota parannetaan Yritys-Suomi -palvelujärjestelmän kautta.

Kuva 8: AKO-verkosto kehittäjäkumppanina

Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisen rahoitus tapahtuu pääosin erilaisien alueellisten rahoitusten kautta. Pääosassa ovat rakennerahastojen tarjoamat mahdollisuudet. Myös toimintaryhmien kehittämisrahoitus voi olla tärkeää, vaikka rahoitus onkin rakennerahastoihin verrattuna pienempää. Maakunnan kehittämisraha, aluekeskusohjelma, osaamiskeskusohjelma ja maaseutupoliittinen erityisohjelma tarjoavat perusrahoitusta ohjelmajohtamiseen, toimenpiteiden koordinointiin ja laajojen hankekokonaisuuksien käynnistämisen edellyttämään valmisteluun (hankkeiden siemenrahoitus).

Aluekeskusohjelmassa luovan toimialan kehittämisen keskeinen mahdollisuus on tukea alueellista työtä ja toimia linkkinä kansallisen tason strategiaan. Alan kehittäminen tulisi jatkossa suunnata siten, että verkoston toimintaa vievät eteenpäin ne alueet, joilla on hyvät valmiudet kehittämistyöhön. Toimintaa käynnistävillä alueilla tarjotaan tukea kehittämistyössä ja erilaisia malleja hyvistä käytännöistä.

Tärkeää on, että aluekeskusohjelman verkosto toimii alueellisena käyttöliittymänä kansalliselle strategialle. Sen yhtenäisyyttä tulisi jatkossa vahvistaa yhteisten hankkeiden kautta. Aluekeskusohjelman verkoston toiminta tulee kuitenkin kytkeytyä tiiviisti kansalliseen kehittämiseen.

4.3 Luovan toimialan alueellisen kehittäjän toimintaohjeet

Kansallisen luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategian vision mukaan suomalainen luovien alojen yrittäjyys ja luova talous ovat vuonna 2015 maailmalla niin menestyneitä, että Financial Times kirjoittaa aiheesta laajassa juttusarjassaan. Jotta visio toteutuu, on ryhdyttävä töihin niin paikallisella, seudullisella kuin valtakunnallisellakin tasolla.

Alueellinen taso tarvitsee alueellisen kehittäjän, joka keskittyy alan toimintaedellytysten parantamiseen. Joillakin alueilla toiminta voi organisoida myös maakunnallisesti. Alueellisen luovan toimialan kehittäjän on aluksi saatava alan kehittäminen erilaisiin strategioihin, mutta nopeasti myös käytännön toiminnaksi. Työ lähtee toimijoiden tunnistamisesta ja kehittämisverkoston kokoamisesta. Kehittämistyöhön on tarjolla apua valtakunnalliselta tasolta esimerkiksi

Jalostamo-toiminnan kautta. Myös viestinnän, asiantuntijuuden kehittämisen ja toimialatiedon, kuten ennakoinnin ja tilastoinnin tekemiseen pyritään tarjoamaan tukea valtakunnalliselta tasolta.

Seuraavassa esitetyt luovan toimialan alueellisen kehittäjän toimintaohjeet ovat kiteytyneet selvitystyön aineiston ja sen kokoamiseksi käytyjen keskusteluiden pohjalta.

Luovan toimialan alueellisen kehittäjän toimintaohjeet

1. Tee luova toimiala näkyväksi alueesi elinkeinostrategiassa, maakuntaohjelmassa, maakuntasuunnitelmassa ja muissa strategioissa.
2. Tunnista alueesi painopisteet, erikoistumisalat, potentiaaliset yritykset ja kolmannen sektorin toimijat.
3. Kokoa alueesi luovan toimialan toimijat ja sidosryhmät, kuten yritykset, yhdistykset ja yritystoiminnan kehittäjät verkostoksi.
4. Jos yritysten määrä on pieni, hanki sparrausapua muille potentiaalisille toimijoille, kuten kolmannelle sektorille alueellisella rahoituksella Jalostamo-neuvonnan kautta.
5. Tuo valtakunnalliset luovan toimialan liiketoiminnan kehittämispalvelut alueesi yritysten käyttöön Jalostamo-neuvonnan kautta. Ohjaa kasvuhakuiset yritykset kasvuyrityspalveluiden (TE-keskus, Tekes, Finnvera, Finpro) piiriin.
6. Linkity valtakunnalliseen verkostoon ja hae tukea kehittämistoimintaasi verkostoitumisessa, viestinnässä, asiantuntijuuden ja liiketoiminnan kehittämisessä sekä toimialatiedon lisäämisessä.

4.4 Jatkotoimenpiteet luovan toimialan kehittämiseksi

Seuraavaksi esitettävät jatkotoimenpiteet pohjautuvat aluekeskusten ja muiden toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin sekä luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategiaan. Aluekeskusohjelmassa luovan toimialan kehittämisen on osaltaan toteutettava kansallisen kehittämisstrategian toimenpiteitä.

Jatkotoimenpiteet koskevat pääasiassa alueiden sisäistä verkostoitumista, mikä edesauttaa jatkossa myös koko AKO-verkoston luovan toimialan toimintaa.

4.4.1 Strategisen tason vahvistaminen

Luovan toimialan kehittäminen edellyttää strategisen tason vahvistamista. Alan kehittäminen tulisi sisältyä seudun elinkeinostrategiaan, maakuntaohjelmaan, maakuntasuunnitelmaan ja muihin strategioihin. Näissä pitäisi määritellä, mitkä asiat ovat alueen painopisteitä ja erikoistumisaloja. Strategioissa määritellään useimmiten myös toimenpiteet ja niiden toteuttajat, joten myös tämä tulisi tehdä luovan toimialan osalta. Osa alueista voi laatia oman luovan toimialan kehittämisstrategiansa seudullisena tai maakunnallisena.

Alueellisen strategisen kehittämisen lisäksi tulisi luovan toimialan kehittämisessä linkittyä valtakunnalliseen verkostoon, jolloin olisi mahdollista saada aikaan aitoa vuorovaikutusta alueellisen ja kansallisen tason välille. Aluekeskusten verkosto voi toimia välittävänä ja vuorovaikutteisena kanavana kansallisen kehittämisen ja alueen toimijoiden välillä. Aluekeskusohjelman kautta on mahdollista nostaa esiin alueilta uusia hyviä käytäntöjä ja kehittämistarpeita. Toisaalta valtakunnalliselta tasolta voidaan myös tuoda alueille uusia käytäntöjä ja innovaatioita.

Aluekeskus- ja osaamiskeskusohjelmien painopisteissä on yhtäläisyyksiä, jotka voivat johtaa samankaltaiseen toimintaan. Tämän vuoksi tulisi selvittää aluekeskusohjelman luovan toimialan yhteistyö osaamiskeskusten kanssa erityisesti digitaalisten sisältöjen, matkailun ja elämysteollisuuden, asumisen osaamisklusterin sekä hyvinvointiklusterin kehittämisessä. Kun maaseutupoliittinen erityisohjelman alueellinen osio käynnistyy vuonna 2007, on selvitettävä myös mitkä ovat sen yhteydet aluekeskusverkoston toimintaan.

Strategisen tason vahvistamisesta vastaavat kunkin aluekeskusohjelman ohjelmajohtajat ja luovan toimialan koordinaattorit. Heidän tukena toimisi ulkopuolinen prosessikonsultti sekä aluekeskusohjelman luovan toimialan verkosto. Prosessikonsultin keskeinen tehtävä on antaa asiantuntija-apua alueellisen verkoston kokoamiseen ja luovan toimialan prosessien kehittämiseen.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
<ul style="list-style-type: none"> - Luova toimiala alueen elinkeinostrategiaan, maakuntaohjelmaan, maakuntasuunnitelmaan jne. - Strategia luovan toimialan kehittämiseen - Alueen painopisteiden ja erikoistumisalueiden määrittely 	<ul style="list-style-type: none"> - Kunkin aluekeskusohjelman ohjelmajohtaja ja luovan toimialan koordinaattori - Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä ja prosessikonsultti toimivat tukena potentiaalisille alueille 	Jatkuvaa
<ul style="list-style-type: none"> - Osallistuminen valtakunnallisen verkoston toimintaan ja valtakunnallisen luovien alojen yrittäjyyden strategian toteuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> - Kunkin aluekeskusohjelman ohjelmajohtaja ja luovan toimialan koordinaattori - Valtakunnallinen koordinaattori 	Jatkuvaa
Aluekeskusohjelman, osaamiskeskusohjelman ja maaseutupoliittisen erityisohjelman alueellisen osion yhteyksien tarkastelu	<ul style="list-style-type: none"> - Aluekeskusohjelma/Luovan toimialan vetäjä 	2008

4.4.2 Tiedon ja hyvien käytäntöjen levittäminen

Koska monet alueet ovat tällä hetkellä vasta aloittamassa luovien alojen yrittäjyyden kehittämistä, on toiveena tiedon ja hyvien käytäntöjen saaminen ja levittäminen. Tietoa hyvistä toimintamalleista ja käytännöistä tarvitsevat erityisesti alueet, jotka pohtivat oman alueensa verkoston kokoamista ja kehittämistoiminnan organisointia. Sitä voivat puolestaan jakaa ne alueet, jotka ovat jo pitemmällä oman toimintansa kehittämisessä. Myös muutamilla osaamiskeskusohjelman alueilla, kuten Vaasan seudulla voisi olla annettavaa aluekeskusohjelman luovan toimialan verkostolle.

Tietoa voi levittää alueille erilaisten verkostotapaamisten, mutta myös muiden viestintäkanavien, kuten Internet-sivujen, uutiskirjeiden ja sähköpostin välityksellä. Aluekeskusohjelman Internet-sivut voivat toimia hyvänä kanavana tässä. Sinne tulisi luoda esimerkiksi hyvien käytäntöjen tietopankki, jota myös päivitetään aktiivisesti uusien hyvien käytäntöjen osalta. Verkoston Internet-sivut voivat toimia viestintäkanavana myös erilaisten valtakunnallisten koulutustilaisuuksien, tapahtumien ja muiden ajankohtaisten asioiden tiedottamisessa. Sähköinen uutiskirje tulisi lähettää verkostolle säännöllisesti.

Tiedon ja hyvien käytäntöjen levittämiseksi tarvitaan edelleen myös foorumitapaamisia 2–3 vuodessa. Aluekeskusohjelman toimijoiden olisi tarpeen osallistua vahvasti työ- ja elinkeinoministeriön ja muiden toimijoiden järjestämiin valtakunnallisiin tilaisuuksiin.

Tiedon ja hyvien käytäntöjen välityksestä on vastuu aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjällä. Alueilla viestinnästä vastaavat aluekeskusohjelman ohjelmajohtaja ja luovan toimialan koordinaattori.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
– Hyvien käytäntöjen ja mallien levittäminen → Tietopankki verkoston Internet-sivuille	– Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä	2008
– Viestinnän toteuttaminen Internet-sivujen, uutiskirjeiden, sähköpostin ja foorumitapaamisten avulla	– Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä – Alueilla vastuu luovan toimialan koordinaattorilla	Jatkuvaa

4.4.3 Alueen luovan toimialan koordinointi ja verkostoituminen

Luovan toimialan kehittäminen voi toimia alueilla parhaiten verkostomaisen toimintamallin kautta. Jokainen alue ratkaisee itse, miten malli rakentuu, sillä alueet ovat hyvin erilaisia. Osa aluekeskusohjelma-alueista, kuten esimerkiksi Luova Tampere -ohjelma, on jo koonnut varsin vahvan toimijaverkoston seudullaan. Osalla alueista toimijoiden roolit ovat selvät tai parhaillaan selkiytymässä. Näilläkin alueilla tarvitaan kuitenkin edelleen alueellisen verkoston vahvistamista ja usein myös toimijoiden roolien selkiyttämistä.

Merkittävä osa aluekeskusohjelma-alueista ei ole vielä rakentanut omaa luovan toimialan kehittämisverkostoaan, vaan vasta suunnittelee sitä. Yksi

ensimmäisiä askeleita onkin toimijoiden kokoaminen ja saaminen toimimaan verkostossa. On olennaista, että verkostossa on alan yrittäjiä ja yhdistyksiä, mutta myös julkisen sektorin rooli on tärkeä. Julkisista kehittäjätahoista tulisi olla mukana yritystoiminnan kehittäjätoimijoita, kuten esimerkiksi seudullisten kehittämiskeskusten, yrityspalvelupisteiden, yrityshautomoiden, aluekeskusohjelman, TE-keskusten, uusyrityskeskusten ja teknologiakeskusten toimijoita. Myös oppilaitokset, yrittäjäjärjestöt ja kauppakamarit voivat olla tarpeellisia tahoja. On hyvä huolehtia yhteyksistä perinteisiin kulttuuritoiminnan kehittäjiin sekä laajempia alueellisia kehittämiskokonaisuuksia hallitseviin tahoihin, kuten maakunnan liittoihin. Myös paikallisen tason toimijat, erityisesti maaseudun toimintaryhmät on tärkeää kutsua mukaan alueelliseen verkostoon. Päätöksenteosta vastaavien luottamushenkilöiden tulisi saada tietoa päätöstensä tueksi. Kunkin alueen tilanne ratkaisee, ketkä edellä mainituista ovat vahvasti mukana verkostossa. Mitä vahvemmin mukana ovat elinkeinotoiminnan kehittämisestä vastaavat tahot, sitä vahvempaa on todennäköisesti myös kehittämis-toiminnan eteneminen.

Alueellisen verkoston ja koordinaation rakentamiseksi tulisi löytää motivoitunut koordinaattori. Koordinaatio voi rakentua jonkin julkisen toimijan, kuten seudullisen kehittämiskeskuksen, yrityksen tai yhdistyksen kautta. Yksi vaihtoehto on luoda koordinaatio ja verkosto aluksi hankkeen avulla. On kuitenkin tärkeää ottaa tavoitteeksi pysyvän toimintamallin rakentaminen osaksi jotakin olemassa olevaa organisaatiota.

Verkoston ja koordinaation kautta on tavoitteena tunnistaa alueen luovan toimialan kehittämistä vaativat toimijat, kuten toimivat ja yritystoimintaa suunnittelevat sekä aktiiviset kolmannen sektorin toimijat, esimerkiksi yhdistykset. Aluksi on hyvä tuottaa perusaineisto luovan toimialan yrityksistä käytettävissä olevien tilastotietojen pohjalta. Tilastoaineiston ja luovan toimialan ennakkoinnin jatkokehitys voidaan organisoida yhteistyössä osana aluekeskusohjelman luovan toimialan kehittämistä. Olisi esimerkiksi mahdollista ostaa tarvittava aineisto Tilastokeskukselta tai muilta toimijoilta.

Verkoston kautta tulisi hoitaa viestintää alueen toimijoiden välillä. Koordinaattori toimisi myös tärkeänä linkkinä kansalliseen kehittämisverkostoon ja sen tarjoamiin palveluihin, kuten liiketoimintaosaamisen kehittämispalveluihin. Verkostomaisen toimintamallin kautta voidaan huolehtia myös alueellisen ennakkoinnin ja tilastoinnin tuottamisesta.

On tarpeen, että aluekeskusohjelman luovan toimialan kehittäminen tarjoaisi verkoston kokoamisessa alkuvaiheessa olevilla alueilla tukea. Tällöin kullakin alueella tulisi käydä esimerkiksi prosessikonsultin avulla yhteisissä toimijatapaamisissa läpi tärkeimmät toimijat ja heidän roolinsa verkostossa.

Alueellisen koordinaation luomisesta vastaa alueet yhteistyössä aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjän ja ulkopuolisen prosessikonsultin kanssa. Käynnistämävaiheessa vastuu alueilla on aluekeskusohjelman ohjelmajohtajalla. Kun verkosto on käynnissä ja luovan toimialan koordinaattori valittu, päävastuu alueellisesta kehittämisestä siirtyy luovan toimialan koordinaattorille.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
– Alueellisen kehittäjän/ koordinaattorin löytäminen	– Kunkin aluekeskusohjelman ohjelmajohtaja	Syky 2007
– Luovan toimialan yrittäjien ja muiden toimijoiden tunnistaminen – Alueellisen kehittämis- verkoston kokoaminen	– Kunkin alueen luovan toimialan koordinaattori – Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä ja prosessikonsultti toimivat tukena potentiaalisille alueille	Syky 2007 – Kevät 2008
– Perustiedon kokoaminen toimijoista → Tilastoinnin ja ennakoinnin kehittäminen	– Kunkin alueen luovan toimialan koordinaattori – Valtakunnallinen luovan toimialan koordinaattorin tuki tilastoinnin ja ennakoinnin kehittämisessä	Syky 2007 – Kevät 2008

4.4.4 Perustan luominen yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämiseksi

Kun alueellinen verkosto on luotu ja olemassa olevat yritykset ja yrittäjiksi aikovat sekä potentiaaliset kolmannen sektorin toimijat on tunnistettu, tulisi edetä kehittämistoiminnassa näiden toimijoiden tarpeiden tunnistamiseen. Koska tällä hetkellä on vähän tietoa kolmannen sektorin todellisista kehittämistarpeista, tulisi tehdä selvitys, joka käy läpi kolmannen sektorin kehittämistarpeita esimerkiksi organisaation yleisen kehittämisen, yritystoiminnan ja muille toimialoille laajentamisen näkökulmista. Tavoitteena on kartoittaa yhdistysten määrä, koota tietokanta toimivista yrityksistä, selvittää mm. asiakkuusryhmät ja niiden mahdolli-

nen laajentaminen. Olisi tarpeen selvittää, miten Jalostamo-konsepti voisi toimia laajemmin Suomessa esimerkiksi Reaktori-hankkeen tyyppisellä toimintamallilla. Selvityksen jälkeen tavoitteena olisi muodostaa kolmannen sektorin toimijoille suunnattu kehittämishanke.

Mikäli selvityksen perusteella ilmenee tarvetta, voidaan laatia luovien alojen yrittäjien, yrittäjiksi aikovien, ammatinharjoittajien ja yhdistysten tiedon lisäämiseksi erilaisista rahoitusmahdollisuuksista käsikirja, joka voisi toimia esimerkiksi sähköisenä versiona kulttuuriverkoston Internet-sivuilla.

Selvityksen tekemisestä vastaisi aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä. Selvitys voidaan tehdä esimerkiksi yhteistyössä maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kulttuuriteemaryhmän kanssa, jotta myös maaseudulla toimivan luovien alojen yhdistystoiminnan tarpeet voidaan ottaa huomioon.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
– Yritysten ja muiden toimijoiden tarpeiden tunnistaminen	– Kunkin alueen luovan toimialan koordinaattori – Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä ja prosessikonsultti toimivat tukena potentiaalisille alueille	Syksy 2007 – Kevät 2008
– Selvitys kolmannen sektorin toimijoiden tarpeista	– Aluekeskusohjelma (TEM)/Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kulttuuriteemaryhmä (OPM/MMM)	Kevät 2008
– Sparraustoiminnan käynnistäminen kolmannen sektorin toimijoille – Kehittämiskäsikirja kolmannen sektorin toimijoille – Yhdistyshautomotoiminnan pilotointi	– Aluekeskusohjelma (TEM)/Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmän kulttuuriteemaryhmä (OPM/MMM)	Syksy 2008 – 2010

4.4.5 Jalostamo-toiminnan hyödyntäminen ja kehittäminen

Kauppa- ja teollisuusministeriön rahoittamassa SILE-projektissa rakentunut Jalostamo-toiminta on hyvä malli luovien alojen yrittäjyyden kehittämiseen eri alueilla

Suomessa. Tämä on todettu myös PKT-säätiön suorittamassa hankkeen väliarvioinnissa. Hanke on tuonut luovien alojen yrityksille huippuosaamista, mitä niillä ei muuten olisi ollut käytössä. Malli tulisi saattaa käyttöön eri puolille Suomea alueiden lähtökohdat ja omat toimintamallit huomioon ottaen. Sen kehittämiseen voi väliarvioinnin mukaan liittyä jatkossa toimialaa edistävän ennakointi- ja tilastotiedon keräämistä sekä viestintää. Myös kansainvälisiin yhteistyöverkostoihin liittyvä työ nousee todennäköisesti entistä merkittävämmäksi.

SILE-projektissa on laadittu esitys Jalostamo-toiminnan portaittaisesta etenemisestä. Ensimmäisellä askelmalla toteutetaan edellä kuvatut vaiheet, kuten toimijoiden tunnistaminen ja verkostomaisen toimintamallin luominen. Aluksi luodaan pohjaa ja kasvatetaan toimijoiden osaamista alkavissa yrityksissä ja kolmannella sektorilla. Jo tässä vaiheessa voidaan hyödyntää osin Jalostamo-toimintaa.

Kun yritysten määrä on alueella riittävän suuri ja sisältää myös kasvuhakuisia yrityksiä, voidaan edetä systemaattisempaan Jalostamo-toimintaan. Tällöin toteutetaan Jalostamo-neuvontaa tietyllä alueella esimerkiksi useita kertoja vuodessa ja ohjataan yrityksiä tarpeen mukaan SILE-konsulttien neuvontaan. Luovien alojen yritysten kehittämiseen erikoistuneita SILE-konsultteja on kilpailutetussa konsulttirenkaassa tällä hetkellä noin 20.

Jalostamo-toiminnan tässä vaiheessa voidaan myös ryhtyä valmistelemaan ns. skannaavan Jalostamon toimintaa. Aluekeskusohjelmassa on tällä hetkellä noin kymmenen aluetta, joilla on varsin hyvät valmiudet ottaa malli käyttöön ja lähteä vähitellen rakentamaan mahdollisesti myös alueellista Jalostamo-toimintaa. Parhaillaan on menossa pilottikokeilu alueellisesta, skannaavasta Jalostamosta Keski-Suomessa Jyväskylässä. Tämä kokeilu tuo lähiaikoina lisätietoa siitä, miten Jalostamo-toiminta voidaan viedä alueille. Jalostamo-toiminnan laajentaminen eri puolille Suomea edellyttää kriteerien määrittelyä toiminnalle.

Jalostamo-toiminnan laajentamiseksi tulisi luoda oma hanke tai muu kehittämiskanava, johon myös toiminnasta kiinnostuneet aluekeskusohjelman luovan toimialan verkoston jäsenet voivat osallistua. Valtakunnallisen yhteistyön luomiseksi Jalostamo-toiminnassa järjestetään syksyllä 2007 tapaaminen, johon kutsutaan Jalostamo-toiminnan kehittämisestä kiinnostuneet alueet. Tilaisuuden järjestämisestä vastaavat Jalostamo-toiminnan toteuttajat yhteistyössä aluekeskusohjelman ja kehittämistoiminnasta vastaavien ministeriöiden kanssa.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
- Jalostamo-toiminnan laajentaminen aluekeskusohjelman alueille	- KTM/TEM ja Jalostamo-toiminnan nykyiset toteuttajat yhteistyössä aluekeskusohjelman luovan toimialan kehittämisen kanssa	Syky 2007

Kuva 9: Jalostamo-toiminnan portaattainen kehittäminen.
(Lähde: Leena Hoppania/SILE-projekti, kauppa- ja teollisuusministeriö).

4.4.6 Asiantuntijuuden lisääminen

Asiantuntijuuden lisääminen erilaisissa yritystoiminnan kehittäjätahoissa, kuten yritysneuvojien keskuudessa on noussut esille monissa eri yhteyksissä. Asiantuntijuuden lisääminen koskee myös rahoittajia, kuten lääninhallituksia, maakuntien liittoja, maaseudun toimintaryhmiä ja muita tahoja, jotka toimivat yrittäjyyden kehittämisen parissa. Asiantuntijuuden kehittäminen tulisi ulottaa myös luovan toimialan alueellisten koordinaattoreiden osaamisen kehittämiseen.

Yritysneuvoja toimii muun muassa seudullisissa kehittämissyhtiöissä, uusyritys-keskuksissa, teknologiyhtiöissä ja TE-keskuksissa. Kenttä on monelta osin haasteellinen, sillä esimerkiksi kaikissa kehittämissyhtiöissä ei toistaiseksi ole resursoitu yritysneuvoja toimialoittain. Käytössä voi olla toimintatapa, jossa neuvojat toimivat kunnittain. Toisaalta nähtävissä on kehityssuunta, jonka mukaan kehitysyhtiöihin palkataan myös luovien alojen yrittäjyyden kehittämiseen erikoistuneita yritysneuvoja.

Eri puolilla Suomea on tähän mennessä ollut erilaisia pilottikokeiluita yritysneuvojen koulutuksista. Ne ovat kohdistuneet yleensä neuvojen laaja-alaiseen osaamiseen, mutta joukossa on voinut olla koulutusta, joka on sisältänyt myös toimialoittaista tietoa. Jatkossa tulisi muodostaa valtakunnallinen hanke, joka parantaa yritysneuvojen osaamista luovien alojen yrittäjyyden neuvonnassa.

Käynnistäjänä voi toimia työ- ja elinkeinoministeriö yhteistyössä opetusministeriön, Suomen Jobs & Society ry:n², seudullisten yrityspalveluiden ja aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjän kanssa. Muita toimijoita voivat olla esimerkiksi IADE, SEKES ja PKT-säätiö³. Hankkeen yhteydessä tai erillisenä projektina tulisi tehdä käsikirja luovan toimialan kehittäjille. Mikäli valtakunnallinen hanke ei käynnisty suunniteltuna, voi aluekeskusohjelman luovan toimialan verkosto käynnistää omaa koulutusta asiantuntijoille. Alueellisille koordinaattoreille voi rakentaa koulutusta jokin Suomessa toimivista alueellisista korkeakouluyksiköistä.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
– Yritysneuvojen, rahoittajien ja muiden asiantuntijoiden koulutus	– TEM ja muut yhteistyökumppanit sekä aluekeskusohjelman luovan toimialan verkosto	2008
– Käsikirja luovan toimialan kehittämisestä	– TEM ja/tai aluekeskusohjelman luovan toimialan verkosto	2008
– Koulutus luovan toimialan aluekoordinaattoreille	– OPM/ alueelliset korkeakouluyksiköt	2008–2010

2 Suomen Jobs & Society ry on vuonna 1989 elinkeinoelämän toimesta perustettu yhteistoimintajärjestö, joka yhdessä alueellisten uusyrityskeskusten kanssa edistää erityisesti uusyritystä Suomessa.

3 SEKES on seudullisten kehittämissyhteisöjen yhteinen järjestö. PKT-säätiön tarkoituksena on edistää pk-yritysten liikkeenjohdollista osaamista ja se tekee tunnetuksi pk-yrityksille suunnattuja osaamispalveluja.

4.4.7 Alueiden väliset pilottihankkeet ja toimialojen välisen yhteistyön lisääminen innovaatio- ja hyvinvointiverkoston kautta

Kun alueellinen verkosto luovan toimialan kehittämisessä toimii aluekeskusohjelman alueilla, on mahdollista tiivistää entisestään aluekeskusten välistä verkostoitumista. Eri alueiden välisen verkostoitumisen avulla voidaan kehittää esimerkiksi tiettyä luovan toimialan osa-alueita. Alueiden välisen verkostoitumisen tavoitteena on vahvistaa aluekeskusohjelman verkostotoimintaa, mutta myös parantaa kansallista kehittämistoimintaa.

Yksi alueiden välisen verkostoitumisen muoto olisi käynnistää pilottihankkeita eri alueiden välillä sekä lisätä yhteistyötä aluekeskusohjelman muiden verkostojen, kuten innovaatio- ja hyvinvointiverkostojen välillä. Alueiden välinen verkostoituminen on tällä hetkellä keskeisintä hyvät kehittämisvalmiudet omaaville alueille. Hankkeet voivat rakentua yhteiseksi havaittujen kehittämisalueiden parantamiseen, kuten festivaaliliiketoimintaan tai luovan toimialan uusien, sähköisten markkinointivälineiden kehittämiseen.

Verkostojen välisellä yhteistyöllä olisi mahdollista kehittää myös monialaisia palveluinnovaatioita. Yhteistyö muiden toimialojen rajapintojen kanssa voisi mahdollistaa jatkossa erilaisia TEKES-rahoitteisia hankkeita.

Vastuu alueiden välisten pilottihankkeiden ja toimialojen välisten yhteistyön lisäämisestä on alueilla ja luovan toimialan vetäjällä.

Toimenpide	Vastuutahot	Aikataulu
– Alueiden väliset pilottihankkeet, esim. festivaaliliiketoiminta sekä käsityö-, matkailu- ja elintarvikeyrityksien verkostoitumishankkeet	– Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä yhteistyössä aluekeskusohjelma-alueiden kanssa	2008–2010
– Yhteistyö hyvinvointi- ja innovaatioverkoston kanssa, esim. muotoilupalveluiden tarjoaminen pk-yrityksille, luovien alojen ja hyvinvointipalveluiden yhteiset palvelukonseptit, yhteiset Tekes-hankkeet	– Aluekeskusohjelman luovan toimialan vetäjä yhteistyössä aluekeskusohjelma-alueiden kanssa	2008–2010

5 Arviointi ja seuranta

Tässä raportissa esitettyjen toimenpiteiden toteutumista seurataan vuosittain osana sekä kansallisen luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategian seurantaa että aluekeskusohjelman luovan toimialan toiminnan seurantaa. Vuoden 2008 seurannasta vastaa työ- ja elinkeinoministeriö, joka organisoii seurannan kansallisesti. Aluekeskusohjelmassa luovan toimialan kehittämistä tarkastellaan osana syksyllä 2007 käynnistyvää ohjelman ulkopuolista arviointia. Alueet ovat vastuussa oman alueensa toiminnan seurannasta ja itsearvioinnista.

Liitteet

Liite 1

Katsaus luovan toimialan kehittämistilanteeseen aluekeskusohjelmissa

Seuraavassa on tarkasteltu eri alueiden luovan toimialan kehittämistilannetta. Se on tehty aluekeskusohjelma-alueilla syksyllä 2006 laadittujen, ohjelmakautta 2007–2010 koskevien hakemusten, maakuntaohjelmien ja alueiden kanssa käytyjen keskusteluiden perusteella. Tarkastelussa ovat mukana myös Uudenmaan kaupunkiohjelmat, jotka ovat hakeutuneet rahoituksen piiriin samassa haussa kuin aluekeskusohjelmaankin hakeutuneet alueet.

Työssä on hyödynnetty sisäasiainministeriön vuonna 2006 tekemää selvitystä aluekeskusohjelmahakemuksista. Maakuntaohjelmat on käyty uudelleen läpi, sillä vuodet 2007–2010 kattavat ohjelmat hyväksyttiin vuoden 2006 lopussa. Mukana katsauksessa ovat myös ne alueet, jotka eivät ole tähän mennessä ilmaisseet kiinnostustaan luovan toimialan kehittämiseen. Pääpaino tarkastelussa on kuitenkin niissä alueissa, jotka ovat ilmoittaneet olevansa kiinnostuneita luovan toimialan toiminnasta. Aluekeskukset on ryhmitelty maakunnittain.

1. Uusimaa

Uudenmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Uudenmaan maakuntaohjelmassa luovan toimiala linkittyy sekä elinkeinotoiminnan että osaamisen kehittämiseen. Yhtenä avainklusterina mainitaan sisältötuotanto, joka rakentuu osaltaan kulttuuritoiminnan varaan. Ohjelmassa on nähty, että kulttuuritoiminnot luovat edellytyksiä sisältötuotannon kehittämiseksi. Aiemmassa maakuntaohjelmassa oli käsitelty kulttuuria, mutta ei elinkeinopoliittisesta näkökulmasta.

Hyvinkää–Riihimäen talousalueen aluekeskusohjelma

Uudella ohjelmakaudella Hyvinkää–Riihimäen talousalueen tavoitteena on kehittää muotoilua, jonka verkostoihin talousalueen miniklusteri kytkeytyy. Muuten luovaa toimialaa ei alueen kehittämissyrkimyksissä mainita. Hyvinkää–Riihimäen talousalue ei ole toistaiseksi ollut kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

KUUMA-kaupunkiohjelma

Keski-Uusimaan kaupunkiohjelma ei ole maininnut luovien alojen yrittäjyyttä hakemuksessaan tai ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

Länsi-Uusimaan kaupunkiohjelma

Länsi-Uusimaan kaupunkiohjelma ei ole maininnut luovien alojen yrittäjyyttä hakemuksessaan tai ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

2. Itä-Uusimaa

Itä-Uudenmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Itä-Uudenmaan edellisessä maakuntaohjelmassa oli jo mainittu, että kulttuuriteollisuus kuuluu maakunnan tärkeiden teollisuusalojen piiriin. Maakunnassa tehdyn kulttuuriohjelman tavoitteena oli tukea kulttuuri- ja taidelähtöistä yritystoimintaa ja kehittää kulttuurialaa elinkeinona.

Uudessa maakuntaohjelmassa luova toimiala on mainittu toimintalinjassa, joka kattaa elinkeinojen uusien toiminta- ja tuotantomuotojen kehittämisen sekä yrittäjyyden ja yritysten lisäämisen maakunnassa. Se on mainittu kulttuuri- ja matkailualan toimialayhteistyön ja klusterien kohdalla siten, että luova toimiala toteuttaa aluekeskusohjelman yhtenä elinvoiman kehittämiskärkenä alan kehittämissuunnitelmaa ja yrityshautomotoiminnan laajentamista sekä kulttuuri- ja matkailuelinkeinon että tapahtumien kehittämistä. Ohjelmassa on todettu, että maakunnassa on korkea kulttuuriyritysten ja alhainen palvelualan yritysten määrä, jonka vuoksi on myös tarpeen panostaa osaavan ja innovatiivisen palveluyrittäjyyden kehittämiseen.

Luova toimiala on mainittu myös kulttuuria ja matkailua käsittelevässä osiossa. Tavoitteena on kulttuurielinkeinojen ja luovan toimialan elinkeinon kehittäminen, kulttuurialan työpaikkaomavaraisuuden kasvattaminen maakunnassa, kulttuu-

rin ja taiteen saavutettavuuden lisääminen ja sosiaalisen pääoman kasvattaminen. Ohjelmakauden tavoitteena on kulttuuri- ja matkailualan elinkeinojen osalta luovan toimialan kehittämisohjelman käynnistäminen vuosille 2007–2011 ja matkailustrategian kehittämistoimenpiteiden toteuttaminen.

Ohjelman hankkeiden esittelyssä on myös mainittu, että käynnistetään luovan toimialan kehittämisohjelma vuosille 2007–2011, yhteistyössä kuntien ja maakunnallisten kehittäjien (maakuntaliiton aluekeskusohjelma, oppilaitokset, kehittämisyritykset), jossa vahvistetaan kulttuuri- ja luovan toimialan yritysten ja toimijoiden liiketalous- ja tuotteistamisosaamista, yhteismarkkinointia ja kumppanuutta sekä verkostoitumista, innovaatiotoimintaa ja tiedonsiirtoa. Ohjelmakauden aikana lisätään kulttuurialan liikepotentiaalia ja mahdollisuuksia innovatiiviseen kehitystoimintaan. Kasvaviksi aloiksi ohjelmassa on nähty sisällöntuotanto, henkilökohtaiset sekä matkailu- ja kulttuuripalvelut. Luova toimiala on mainittu myös osana Venäjä-yhteistyötä.

Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelma

Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelma on toteuttanut kulttuurielinkeinojen hankkeita. Luova toimiala on tulevalle ohjelmakaudella keskiössä ja kuuluu ohjelmatoiminnan painopisteisiin. Luovan toimialan kehittämiselle asetetuissa välitavoitteissa vuodelle 2007 ovat hankehakemukset ja ohjelman toimenpiteiden käynnistäminen sekä vuodelle 2008 hankkeiden toteuttaminen. Sähköisessä talotekniikassa kehitetään teknologian sovelluksia palvelemaan muita aloja, joista esimerkkinä mainitaan myös luovat toimialat. Aluekeskusohjelma tukee erityisesti maakuntaohjelman elinkeinot, koulutus ja osaaminen sekä kulttuuri ja matkailu -toimintalinjoja.

Alue on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa. Itä-Uudellamaalla on koottu luovan toimialan kehittämisen verkosto ja kartoitettu myös yritysten ja yritystoiminnasta kiinnostuneiden potentiaalia. Alueella on vahva kolmannen sektorin toimijoiden joukko. POLTE-ohjelma kehittää jatkossa toimintaa. Itä-Uudellamaalla on toteutettu yksi Jalostamo-neuvonnan tilaisuus.

3. Varsinais-Suomi

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma 2005–2008

Varsinais-Suomen maakuntaohjelma on laadittu vuosille 2005–2008. Sen mukaan Varsinais-Suomessa sisältötuotannon ja elämyspalveluiden taloudellisen merkityksen myötä taiteen ja kulttuurin ammattilaisille on avautumassa laajoja työllisyysmahdollisuuksia. Maakuntaohjelmassa on mainittu, että maakuntaan kehitetään merkittävä kulttuuriliiketoiminnan keskus, joka vahvistaa kärkituotteita ja alan kilpailukykyä. Kulttuurilla nähdään olevan entistä suurempi merkitys myös muiden toimintojen kehittämisen kannalta. Erityisiä mahdollisuuksia tarjoaa ns. kolmannen sektorin roolin kasvattaminen ottaen huomioon sen myönteiset yhteisölliset vaikutukset.

Maakuntaohjelmassa todetaan, että elinkeinojen kehittämisellä on kulttuurista merkitystä. Alueen ominaispiirteiden hyödyntämisessä sisältö- ja ohjelma- tuotannon sekä elektroniikkatoimialojen lisäksi lähitulevaisuuden kehittyvinä toimialoina nähdään matkailu ja kulttuuri, joille alueen erikoispiirteet ja resurssit tarjoavat edelleen kasvavia mahdollisuuksia. Tuotekehitys ja laadunvalvonta korostuvat entisestään. Lisäksi maakunta tarjoaa kulttuurimatkailun alalla jopa ylivoimaisen kohteen muuhun maahan verrattuna. Maakuntaohjelman mukaan Varsinais-Suomesta ollaan kehittämässä merkittävä digitaalinen sisältötuotannon keskittymä, jonka vahvuuksia ovat kulttuuri- ja hyvinvointiteknologiset sisällöt. Maakunnassa on laadittu media-alan ja sisältötuotannon strategia.

Turun seudun aluekeskusohjelma

Turun seudun aluekeskusohjelmassa on mainittu nousevina osaamis- ja erikoistumisaloina luovat osaamispalvelut. Niihin kuuluu kulttuuriteollisuus, jolla tarkoitetaan mm. kulttuuria, mediaa ja mainontaa. Nykyisellä ohjelmakaudella elinkeinoelämän toiminta- ja kasvuedellytysten turvaamisen toimintalinjassa pyritään mm. osaamisintensiivisten palveluiden ja luovan toimialan kehittämiseen. Luovien osaamispalveluiden klusteri kuuluu Turun kaupungin osaamis- ja elinkeinostrategiassa päätettyihin toimenpidekokonaisuuksiin. Vuosille 2007–2008 asetetuissa välitavoitteissa osaamisintensiivisten yritysten ja luovien toimialojen, kuten kulttuuriyrittäjyyden liiketoimintaosaamista kehitetään. Aluekeskusohjelmaan on nostettu kulttuurialan yrityskehitys, millä tarkoitetaan esimerkiksi esihautomovaiheen konsultointia, verkostojen rakentamista sekä alueellisten rahoitusmallien kehittämistä luovien toimialojen kehittämiseen liittyen.

Kevään 2007 aikana Turun seudulla on laadittu luovien osaamispalveluiden kehittämisselvitys, joka kokoaa yhteen tulevien vuosien kehittämistoimintaa. Selvityksessä esitetään kuusi toimenpidekokonaisuutta, jotka ovat: (1) luovan sektorin elinkeinoistaminen, (2) kulttuurin ja elinkeinoelämän yhteistyömallit, (3) julkisen sektorin kulttuurifoorumi, (4) kulttuuri ja luovuus Varsinais-Suomessa näkyväksi, (5) monikulttuurisuus ja luova talous ja (6) kulttuurin ja luovan talouden tutkimus ja ennakointi. Näistä erityisesti ensimmäinen toimenpidekokonaisuus tähtää luovan toimialan kehittämiseen.

Turussa pyritään käynnistämään myös kulttuuriyrittäjyyskeskus, joka on alueen korkeakoulujen, alueellisten kehittämisorganisaatioiden, yrittäjäjärjestöjen ja kulttuurialan toimijoiden yhteistyönä perustettava koulutus- ja yrityspalvelukeskus. Keskuksessa tulee toimimaan korkeakoulujen kulttuuriyrittäjyyskoulutushanke sekä kulttuurialan osaamisverkostohanke. Osaamisverkostohankkeessa pyritään luomaan Varsinais-Suomeen kulttuuriyritysverkosto, joka mm. verkottaa kulttuuriyrityksiä, tukee verkoston synnyttämien ideoiden tuotteistamista ja markkinointia, tehostaa julkisten yrityspalveluiden ja kulttuuriyrittäjien yhteistyötä. Kulttuuriyrittäjyyskeskuksen perustamisen taustalla on alueellinen korkeakoulustrategia sekä Turun kulttuuripääkaupunkistatus vuonna 2011. Turussa järjestettiin touku-kuussa 2007 Jalostamo-neuvontatilaisuus.

Koko Varsinais-Suomessa on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun toteuttamana yritysten määrää. Varsinais-Suomessa oli vuonna 2004 luovan toimialan työllistävyys 8 800 henkilöä ja liikevaihto 1,2 miljardia euroa. Yrityksiä oli 1 900. Tulevaisuudessa tulisi vielä tarkemmin käydä läpi yritysten kehittämispotentiaalia ja määritellä selkeät kehittämisen painopisteet. Turun seutu on kiinnostunut luovan toimialan teemaryhmän toiminnasta ja aikoo toteuttaa jatkossa myös alan ennakointia.

Salon seudun aluekeskusohjelma

Salon seudun aluekeskusohjelma ei ole maininnut luovaa toimialaa uuden ohjelmakauden hakemuksessaan tai ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan teemasta.

Vakka-Suomen aluekeskusohjelma

Vakka-Suomen ohjelmahakemuksen mukaan kulttuurituotannon osaamisalan tuotteistus- ja markkinointipalvelut on tuotu tarjolle myös seutukunnan kulttuurialan yrittäjille. Alueella on toteutettu Kulttuuri voimavaraksi -hanketta, jossa on käyty läpi alueen yhdistykset ja puoliammattilaisia sekä heidän yrittäjäpotentiaaliin. Alueella on suhteellisen vähän kasvuhakuista yritystoimintaa. Yksi vahvuuksista on käsi- ja taideteollisuus. Alueella on jonkin verran myös vahvuuksia kuvataiteen, musiikin ja kirjallisuuden alueilla. Vakka-Suomessa Turun kulttuuripääkaupunkihanke nähdään tärkeäksi kumppaniksi tulevinä vuosina. Vakka-Suomi on alustavasti kiinnostunut aluekeskusohjelman luovan toimialan kehittämisestä.

4. Satakunta

Satakunnan maakuntaohjelma 2007–2010

Satakunnan maakuntaohjelmassa 2007–2010 on mainittu, että: ”Kulttuuriteollisuuden ja luovan toiminnan merkitystä alueiden kehitykselle, kilpailukyvyllä ja menestymiselle on viime aikoina kovasti korostettu. Luovuus, innovaatiot ja tuottavuus liittyvät kiinteästi toisiinsa. Niistä on yhdessä tullut elinkeinoelämän kriittinen menestystekijä. Kulttuuriteollisuus on yksi nopeimmin kasvavista toimialoista. Vaikka Satakunnassa kulttuuriteollisuuden merkitys on vielä varsin vähäinen, on sen kehittämiseen kiinnitettävä vakava huomio.”

Maakuntaohjelman toimenpiteissä on nostettu uusien rahoitusvälineiden kohdalla mm. elokuva-alan pääomasijoitusrahaston luominen. Innovaatiot-luvussa esitetään laadittavaksi kehittämisohjelma kulttuuriteollisuuden vahvistamiseksi, alan viennin lisäämiseksi sekä luovan toiminnan kehittämiseksi yhteistyössä alan yritysten ja toimijoiden kanssa. Satakunnassa pyritään perustamaan myös visuaalisen toiminnan keskus, jossa on mukana kulttuurialan yrityksiä, virtuaalinen dokumenttikeskus, yhteisöllinen ja vuorovaikutteinen laajakaista-tv. Keskukseen sijoittuvat kulttuurialan yrityshautomot ja alan elinkeinoasiamies.

Porin seudun aluekeskusohjelma

Porin seudun aluekeskusohjelman hakemuksessa ei käsitellä kulttuurisektoria, mutta osia luovasta toimialasta siinä on mainittu. Porin seudulla seudullisten osaamisalojen kehittäminen on aloitettu mm. viestinnän kokonaisuudessa, joka pitää sisällään Länsi-Suomen tv- ja elokuvakeskus Villilän.

Porin seudulla yksi vahva toimija on yliopistokeskus, joka vetää parhailtaan mm. Creative Leadership -hanketta. Sen tavoitteena on pilotoida täydennyskoulutusta luoville aloille ja suunnitella maisteriohjelman koulutus. Hanke tekee myös syksyyn 2007 mennessä kartoituksen luovan toimialan yrityksistä koko Satakunnan alueella. Porin seudun vahvuuksia näyttävät tällä hetkellä olevan media- ja av-sektori sekä käsityöala. Satakunnassa on tehty käsityöalan yrittäjyyden strategia, jonka toimenpiteitä tullaan toteuttamaan lähivuosien aikana.

Satakunnassa toimii alueen yrityskehittäjien verkosto. Keskeinen toimija on Prizztech Oy, jonka tavoitteena on elinkeinoelämän kilpailukyvyyn parantaminen. Luovan toimialan kehittämisessä on tavoitteena hyödyntää tätä verkostoa siten, että koordinaatio tapahtuu Rauman seudun kehitys Oy:n kautta. Porin seutu on kiinnostunut luovan toimialan kehittämistoiminnasta aluekeskusohjelmassa.

Rauman seudun aluekeskusohjelma

Rauman seudun aluekeskusohjelman yksi painopisteistä on kulttuuriyrittäjyys. Sen nähdään kasvavan seudulla olennaisesti. Kulttuuriosaamisen vahvistamisella ja monipuolistamisella sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämällä vaikutetaan sekä arjen toimintakulttuuriin että seudun elinkeinoelämään ja innovaatioympäristön kehittämiseen. Välitavoitteiden osalta sosiaalisen hyvinvoinnin ja yhtenäisyyden tavoitteet toteutetaan kulttuuriyrittäjyyden kehittämisen, oman kulttuuriympäristön tunnistamisen ja aluekeskusohjelman demokraattisen hallinnoinnin kautta. Kulttuuriyrittäjyyden tulostavoitteet kohdistuvat erityisesti vuosille 2008–2009. Seudulla tehdään yhteistyötä yrityspalveluiden kehittämisessä mm. Porin seudun kanssa.

Rauman seutu on vastannut AKO-kulttuuriverkoston kansallisesta koordinoinnista vuonna 2007. Luovan toimialan kehittäminen on vahvistunut seudulla keväällä 2007, kun Rauman Seudun Kehitysyhtiöön palkattiin alan yrityskehittäjä. Tavoitteena on, että hän hoitaa yritysten kehittämistä koko Satakunnan alueella. Rauman seutu on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa.

5. Kanta-Häme

Hämeen maakuntaohjelma 2007–2010

Hämeen uudessa maakuntaohjelmassa kulttuuriteollisuus ja luova toimiala on mainittu yhtenä kehittämisalueena. Alueella pyritään keskittymään erityisesti muotoilun, sisältöliiketoiminnan, arkkitehtuurin ja ohjelmalveluiden kehittämiseen. Aiemmassa maakuntaohjelmassa alan kehittäminen oli vahvemmin esillä.

Kanta-Hämeessä tehtiin edellisellä ohjelmakaudella kulttuuriteollisuuden linjaus vuosille 2003–2006 samalla, kun toteutettiin kymmenkunta muuta vastaavaa elinkeinopoliittista linjausta. Osa linjauksen toimenpiteistä on toteutettu, mutta laajempi maakunnallinen verkostoituminen ja yritysten potentiaalin läpi käyminen on tarpeen.

Kanta-Hämeen alueella järjestettiin keväällä 2006 ensimmäinen Jalostamo-neuvontatilaisuus, johon osallistui yrityksiä koko maakunnan alueelta, pääosin Hämeenlinnan seudulta. Myös Forssan seudun luovan toimialan yritykset ovat saaneet Jalostamo-neuvontaa talvella 2007.

Hämeenlinnan seudun aluekeskusohjelma

Kehittämisen kokonaisuuksiin tällä ohjelmakaudella kuuluu matkailu ja kulttuuriteollisuus. Yksi seudun vetovoimatekijöistä on kesällä 2007 avautunut kulttuuri- ja kongressikeskus Verkatehdas. Tavoitteena on jatkossa kehittää muun muassa Verkatehtaan sisältötuotantoa. Myös laajempi luovan toimialan kehittäminen on mahdollista, mutta vaatii verkoston kokoamista ja pohjatyötä yritysten kartoittamisessa. Alueen vahvuuksia ovat muotoilu sekä käsi- ja taideteollisuus. Hämeenlinnan seutu on kiinnostunut luovan toimialan kehittämistoiminnasta.

Forssan seudun aluekeskusohjelma

Kulttuurisektoria tai luovaa toimialaa ei käsitellä lainkaan Forssan seudun hakemuksessa, mutta alue on maininnut palveluyrittäjäyryshankkeena Humppilassa käynnissä olevan kulttuurimatkailun kehittämishankkeen. Humppilan kulttuurimatkailua kehitetään ja lisätään elinympäristön viihtyisyyttä mm. nostamalla Humppilaan keskittynyttä kulttuuri- ja taideteollista osaamista alueen vetovoimaiseksi kulttuurimatkailun tekijäksi. Forssan seutu ei ole ilmoittanut kiinnostusta luovan toimialan kehittämiseen.

6. Pirkanmaa

Pirkanmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Pirkanmaan uudessa maakuntaohjelmassa luovaa toimialaa käsitellään kahdessa toimintalinjassa. Tavoitteena on onnistua muun muassa uusien luovien liiketoiminta-alueiden tunnistamisessa ja käynnistämässä. Mukana on myös palveluyrittäjyyden – ml. käden taitojen, kulttuuriyrittäjyyden ja hyvinvointipalveluiden vahvistaminen.

Vetovoimaa, imagoa ja identiteettiä käsittelevässä toimintalinjassa luovan talouden toimijat ovat esillä otsikon ”Kasvua imagoaloista, luovuudesta ja kulttuurista” -otsikon alla. Kulttuuri ja luova talous nähdään pääosin vetovoimaisuuden ja kulttuurin merkityksen vahvistamisen näkökulmasta. Toimenpiteinä on tarkoitus rohkaista ”taiteilijoita, kulttuuritoimijoita ja muita luovan talouden edustajia toteuttamaan suunnitelmiaan ja kannustaa alalta syntyvää elinkeinotoimintaa”. Toimenpiteisiin on kirjattu myös Luova Tampere -ohjelman toteuttaminen. Myös matkailu- ja kulttuuritoimijoiden yhteistyötä pyritään lisäämään ja nivomaan ala Pirkanmaan talouselämään.

Pirkanmaan liiton toimesta on valmisteltu kevään 2007 aikana Kulttuurin toimenpideohjelmaa, joka sisältää toimenpiteitä luovan toimialan ja kulttuuriviennin kehittämiseksi. Ohjelman tavoitteena on luoda maakunnallinen luovan toiminnan ja kulttuuriyrittäjyyden hanke sekä linkittää maakunnassa toimivat luovan toimialan kehittäjät Luova Tampere -ohjelman ja kansallisten ohjelmien kanssa.

Pirkanmaan elämystuotannon klusterista tehtäen erillinen selvitys- ja kehittämishanke. Siinä tehtävä työ ja hankkeen tulokset palvelevat myös luovan toimialan ja kulttuuriviennin kokonaishanketta.

Tampereen seudun aluekeskusohjelma

Tampereen seudulla käynnistyi vuonna 2006 Luova Tampere -ohjelma, joka tähtää luovan toimialan edistämiseen. Alan yrittäjyyttä pyritään edistämään LUKE-hankkeen kautta. Aluekeskusohjelman näkemyksenä on, että kaupungin aktiivinen kulttuurielämä lisää seudun hyvää imagoa ja asemaa yhtenä maan vetovoimaisimmista kasvukeskuksista. Myös kaupunkiseudun strategian visio pitää sisällään kulttuurisen ulottuvuuden: ”Tampereen kaupunkiseutu kehittää vetovoimaansa kilpailukykyisenä uutta luovan osaamisen, kulttuurin ja yritys-elämän kansainvälisenä kasvukeskuksena”.

Tampereen seutu on yksi vahvimmin luovan toimialan kehittämiseen panostavista alueista aluekeskusohjelmassa. Luova Tampere on linjannut keskeisiksi kehittämiskohteikseen musiikin, elokuva- ja tv-tuotannon, teatterin, muotoilun ja käsityön sekä kuvataiteet ja tapahtumat.

Tampereen seudulla on toimiva yhteistyö luovien alojen yrittäjyyden kehittämistyötä tekevien toimijoiden ja aluekeskusohjelman välillä. Seudulla on pystytty luomaan hyvä verkosto alueen elinkeinokehittäjiin, kuten uusyrityskeskus Ensimetriin ja TE-keskukseen. Pyrkimyksenä on käynnistää alan yrittäjien hautomotoimintaa. Rahallinen satsaus alan kehittämiseen on myös merkittävä, yli 2 miljoonaa euroa. Tampereen seudulla on toteutettu Jalostamo-neuvontaa.

Alue on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa. Tampereen seudulla olisi hyvät mahdollisuudet toimia kulttuuriverkostossa myös jonkin osa-alueen koordinoivana tahona.

Etelä-Pirkanmaan aluekeskusohjelma

Etelä-Pirkanmaan alueen hakemuksessa kulttuuri nähdään välineenä alueen elinkeinoelämän taloudellisen kasvun edistämiseen ja public-private-partnership-mallin luomiseen. Etelä-Pirkanmaalla on muun muassa tapahtumien tuotantoa sekä käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjyyttä, joiden kehittämisestä aluekeskusohjelma on kiinnostunut. Alueella on toteutettu Viisikko virittää verkot -hanke, jonka kautta on kehitetty lähinnä yhdistysten verkostoitumista. Lisäksi on toteutettu hanke, joka on kehittänyt lasialan käsityöläisten toimintaa. Hankkeessa on ollut mukana myös yrityksiä. Etelä-Pirkanmaan aluekeskusohjelma on alustavasti kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

7. Päijät-Häme

Päijät-Hämeen maakuntaohjelma 2007–2010

Päijät-Hämeen maakuntaohjelmassa mainitaan palvelujen ja tuotteiden kaupallistamisen ja tuotteistamisen yhteydessä kulttuuri- ja hyvinvointipalvelut, joita pyritään vahvistamaan. Aihe mainitaan myös toimintaympäristöjä käsittelevässä toimintalinjassa. Ohjelman mukaan kulttuuriympäristöjen ja luontoarvojen säilyttämistä tuetaan ja kannustetaan mm. panostamalla kulttuuriyrittäjyyteen (ml. matkailu) sekä kulttuurikohteiden ja palveluiden kehittämiseen.

Lahden seudun aluekeskusohjelma

Kulttuuri on sisällytetty Lahden alueen aluekeskusohjelman yrityslinjan painopisteisiin elämysteollisuuden alalla. Kulttuurin teemat ovat myös kuuluneet alueen seutustrategiaan. Vuonna 2005 aluekeskusohjelmassa käynnistettiin ja hankkeistettiin Lahti 2011 kulttuuripääkaupungiksi -hanke, jossa kulttuurin teemaan sisällytettiin myös liikunta. Lisäksi kulttuurin monimediallisten viestintä- ja markkinointimahdollisuuksien uusia konsepteja ryhdyttiin suunnittelemaan yhteistyössä Sinfonia Lahden Sinfonisesti yhdessä Oy:n kanssa.

Kulttuurin ja liikunnan sisällöntuottajille ja verkkotoimijoille järjestettiin kaksi seminaaria, joiden tuloksena käynnistettiin Werkko Wellamo -hanke alueellisen verkkomediakeskuksen toteuttamiseksi. Kulttuuri ymmärretään Lahden alueen uuden ohjelmakauden hakemuksessa hyvin laaja-alaisesti ja se on nivottu yhteen hyvinvoinnin kehittämisen kanssa.

Muotoilu on mainittu teollisuusklusterin uudistamisen yhteydessä. Muotoilu on yksi merkittävimpiä Lahden seudun vahvuuksista mm. koulutuksen ja yrittäjäkentän ansiosta. Alueella on myös jonkin verran musiikkialan yrityksiä sekä liikunta- ja elämyspalvelualan yrityksiä.

Kevään 2007 aikana Lahden seudulla on käyty läpi luovan toimialan yrityksiä ja niitä on löytynyt yli 300. Samalla Helsingin yliopiston koulutus- ja tutkimuskeskus Palmenia on valmistellut hanketta, joka tähtää luovan toimialan yrittäjien liiketoimintaosaamisen kehittämiseen. Lahdessa järjestettiin keväällä 2007 myös Jalostamo-neuvontaa.

8. Kymenlaakso

Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007–2010

Kymenlaakson maakuntaohjelmassa matkailu ja kulttuuriteollisuus on nähty yhdeksi avaintoimialaksi. Luovaa toimialaa tai kulttuuriyrittäjyyttä on kuitenkin käsitelty lähinnä vain yhdessä toimintalinjassa seuraavasti: ”Kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja elävöittämiseksi panostetaan kulttuuriyrittäjyyteen sekä kulttuurikohteiden ja palveluvarustuksen kehittämiseen.”

Kouvolan seudun aluekeskusohjelma

Kouvolan seudun aluekeskusohjelmahakemuksessa median sekä muotoilun ja muodin kehityshankkeiden on nähty tukevan kärkiklustereiden johtamisen ja osaamisen kehittämistä. Uudet asumisratkaisut palveluineen sekä matkailun ja

elämyspalveluiden yritystoiminta ovat osa innovatiivisen toimintaympäristön kehittämistä maaseudulla. Kouvolan seudun aluekeskusohjelma ei ole ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan toiminnasta, mutta on mukana osaamiskeskusohjelman Digitaaliset sisällöt -klusterissa.

Kotka–Haminan alueen aluekeskusohjelma

Päätyneellä ohjelmakaudella kulttuuri ei ollut aluekeskusohjelman painopisteenä AKO:ssa. Nykyisellä kaudella kulttuuri, ja etenkin kulttuuriteollisuus kuuluvat tietointensiivisten ja innovatiivisten palveluiden kehittämiskokonaisuuteen. Kehittämistoiminta linkittyy Merikeskus Vellamon toiminnan käynnistämiseen, mutta kiinteästi myös luovan toimialan toimintaympäristön edellytysten parantamiseen. Digitaalisen liiketoiminnan keskus Datariina on kehittänyt mm. viestintä- ja pelialaa. Kotka–Haminan seutu on tekemässä syksyyn 2007 mennessä selvitystä alueen luovan toimialan yrittäjyydestä. Alueella on myös valmisteilla alan kehittämiseen tähtäävä hanke.

9. Etelä-Karjala

Etelä-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010

Etelä-Karjalan maakuntaohjelman osaamisen kehittämiseen liittyvässä toimintalinjassa on mainittu kulttuurialan ja palvelualojen yrittäjyyskoulutuksen kehittämishanke. Toimintaympäristöjen kehittämiseen liittyen on mainittu, että ”kulttuuriperinnön säilyttämiseksi ja elävöittämiseksi panostetaan kulttuuriyrittäjyyteen sekä kulttuurikohteiden ja palveluvarustuksen kehittämiseen”.

Lappeenranta–Imatra -kaupunkiseudun aluekeskusohjelma

Lappeenranta–Imatra -kaupunkiseudun aluekeskusohjelma ei ole maininnut luovaa toimialaa uuden ohjelmakauden hakemuksessaan tai ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

10. Etelä-Savo

Etelä-Savon maakuntaohjelma 2007–2010

Etelä-Savon uudessa maakuntaohjelmassa ei ole käsitelty luovaa toimialaa tai kulttuuriyrittäjyyttä. Tapahtumatuotanto on kuitenkin mainittu.

Mikkelin seudun aluekeskusohjelma

Mikkelin seudun aluekeskusohjelmaklusterin mukaan luovaan toimialaan linkittyvä informaatio- ja viestintäsektori kuuluu alueella kehittämisen kärkiklustereihin. Kulttuurin ja luovan toimialan yrittäjyyden kehittäminen liittyy myös matkailuun ja alueen tapahtumatuotantoon. Mikkelin seudun aluekeskusohjelma ei ole ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan teemasta.

Savonlinnan seudun aluekeskusohjelma

Aluekeskusohjelman hakemuksessa ei mainita kulttuuri- tai luovan toimialan yrittäjyyttä. Sen sijaan matkailu kuuluu seudun kärkitoimialoihin. Seudulla onkin vahvuutena juuri tapahtumat. Parhaillaan on menossa East Side Story -hankkeen pilotti, jossa pyritään kehittämään alueen tapahtumatuotantoa. Hankkeen kautta pyritään luomaan toimintamallia koko Itä-Suomen alueelle. Savonlinnan seudulla on tähän mennessä pyritty lisäämään pienten tapahtumien verkostoitumista. Seudulla on myös jonkin verran käsi- ja taideteollisuusalan yrittäjiä. Savonlinnan seutu on ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

11. Pohjois-Savo

Pohjois-Savon maakuntaohjelma 2007–2010

Maakuntaohjelman palveluita käsittelevässä toimintalinjassa on mainittu, että Pohjois-Savon maakunnalle laaditaan ja hyväksytään maakunnallinen kulttuuristrategia, johon kirjataan kulttuurin merkitys maakunnan kehitykselle ja jossa arvioidaan kulttuuritoimialan maakunnalliset kehittämistarpeet ja toimenpiteet.

Kuopio seudun aluekeskusohjelma

Kulttuuriin liittyviä tavoitteita tai toimenpiteitä ei ole sisällytetty päättyneen ohjelmakauden aluekeskusohjelmaan eikä uuden ohjelmakauden hakemukseen, mutta Kuopion seutu on ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa. Yhteys kulttuurin ja luovan toimialan sekä aluekeskusohjelman välillä on tähän saakka ollut varsin ohut, joten sitä tulee vahvistaa.

Kuopiossa on parhaillaan suunnitteilla useita luovan toimialan kehittämiseen tähtäviä hankkeita. Alueella on osaamista ja kiinnostusta edistää myös hyvinvoinnin ja kulttuurin rajapinnoilta syntyvää yrittäjyyttä. Muita alueen vahvuuksia ovat muotoilu ja käsi- ja taideteollisuus sekä musiikki. Suunnitteilla on, että Pohjois-Savon kolme aluekeskusta tekisivät jatkossa yhteistyötä luovan toimialan kehittämiseksi.

Varkauden seudun aluekeskusohjelma

Alueella on toiminut aluekeskusohjelmaan kuuluvien kuntien kulttuuri-, matkailu- ja vapaa-aikatoimien yhteistyöhanke. Lisäksi seudulla on valmisteltu Helmitarha-hankeella seudullista kulttuuristrategiaa, jonka yhtenä osana tulee olemaan myös kulttuuriyrittäjyys. Tavoitteena on tukea luovan toimialan yrittäjyyskoulutusta, markkinointia, tunnettuutta ja toimintaympäristön parantamista.

Alueella on meneillään luovan toimialan yritysten potentiaalın selvittäminen. Seudun alustavia vahvuuksia ovat käsi- ja taideteollisuusalan yritykset. Alueella on myös viestintä- ja sisältötuotantoalan yrityksiä. Varkauden seudun aluekeskusohjelma on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

Ylä-Savon talousalueen aluekeskusohjelma

Ylä-Savon hakemuksessa ei ole mainittu kulttuuriyrittäjyyttä tai luovaa toimialaa, mutta alueella korostetaan vahvaa kulttuuriperinnettä. Alueella on myös laadittu kulttuuristrategia seutustrategiaa vahvistamaan. Tulevalla ohjelmakaudella seudun tunnettuutta ja imagoa sekä alueen vetovoimaisuutta on hakemuksen mukaan tarkoitus vahvistaa suunnitelmallisesti mm. vahvan kulttuuriperinteen keinoin.

Alueen vahvuuksiksi nähdään käsi- ja taideteollisuus sekä kulttuurimatkailu. Ylä-Savon kulttuuriverkosto on pohja verkostomaiselle yhteistyölle. Ylä-Savon talousalueen aluekeskusohjelma on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

12. Pohjois-Karjala

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelma 2007–2010

Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmassa nähdään kulttuuri- ja hyvinvointituotanto sekä matkailu kehittämispotentiaalia sisältävinä toimialoina. Kulttuurituotantoa käsitellään omana lukunaan. Alalla todetaan sisältävän paljon toimintoja, jotka toteuttavat rakennerahastojen työllisyys- ja kilpailukykytavoitteita. Ohjelmassa todetaan, että ”aikaisemmat ohjelmakaudet ovat tuottaneet maakuntaan kulttuurituotannon edellyttämää infrastruktuuria sekä toiminnallisia ja hallinnollisia rakenteita. Uudella kaudella turvataan niiden omaehtoiset toimintaedellytykset ja edelleen monialaisen innovaatioympäristön kehittyminen”.

Joensuun seudun aluekeskusohjelma

Hyvinvointi- ja palveluyrittäjyyden vahvistaminen kuuluvat Joensuun seudulla tulevan ohjelmakauden tavoitteisiin. Tavoitteeseen sisältyy myös luovan talouden ja elämysteollisuuden kehittäminen. Kulttuuritointa sivuavina aloina hakemuksessa mainitaan mm. D’ART Muotoilun palvelukeskus sekä sisällöntuotannossa toimiva Cadimef-studiot.

Edellisellä ohjelmakaudella valmisteltiin aluekeskusohjelman rahoituksella Reaktori-hanke, joka toteutti onnistuneesti luovan toimialan yritysten sekä kolmannen sektorin kehittämistä. Alueelle muodostui hankkeen aikana kehittämisen pohjaverkostoa ja yhteyksiä eri toimijoiden välille. Yritystoiminnan kehittäjien suuntaan yhteyksiä tulee kuitenkin edelleen vahvistaa. Joensuun seudun vahvuuksia ovat mm. elokuva- ja tapahtumatuotanto sekä rytmimusiikki.

Keväällä 2007 on valmisteltu maakunnallista jatkohanketta aluekeskusohjelman rahoittamalle Reaktori-hankkeelle. Hankkeessa on myös toteutettu seudun Jalostamo-toimintaa.

13. Keski-Suomi

Keski-Suomen maakuntaohjelma 2007–2010

Keski-Suomen maakuntaohjelmassa kulttuuria ja luovaa toimialaa käsitellään osana hyvinvoinnin kehittämistä. Ohjelmassa tuodaan esille sekä vetovoimaisuuden että elinkeinopolitiikan näkökulmat. Ohjelmassa nähdään, että kulttuurin aluetaloudellinen merkitys tulee esiin erityisesti kulttuuri- ja luovien alojen yhteistyössä muiden toimialojen kanssa, joihin verkottumista edistetään. Yhtenä toimenpiteenä mainitaan kulttuurialan liiketoiminnan kehittäminen.

Parhailtaan Keski-Suomessa valmistellaan maakunnallista luovien alojen klusteria (CIBS) Jykesin toimesta.

Jyväskylän kaupunkiseudun aluekeskusohjelma

Kulttuuri ei kuulu aluekeskusohjelman kehittämisen painopisteisiin, mutta uuden ohjelmakauden hakemuksen mukaan myös kulttuuripalvelujen järjestämisessä pyritään uusiin ratkaisuihin sekä kuntarajat ylittäen että erilaisilla ja uusilla rajapinnoilla toimien.

Keski-Suomessa on maakunnallisella tasolla kehitetty viestintäalaa ja luovia toimialoja jo pitkään, mutta tehdyn kehittämistyön ja aluekeskusohjelman välinen yhteys on toistaiseksi ollut varsin ohut. Jatkossa tätä yhteyttä tulisikin vahvistaa. Aluekeskusohjelma on ilmoittanut alustavasti olevansa kiinnostunut myös luovan toimialan kehittämisestä. Jyväskylän seudulla on toteutettu jo pitkään Jalostamoneuvontaa ja keväällä 2007 seudulla aloitti Jalostamo-toiminnan alueellinen pilot-tikokeilu.

Jämsän seudun aluekeskusohjelma

Jämsän seudun aluekeskusohjelma ei ole maininnut luovaa toimialaa uuden ohjelmakauden hakemuksessaan tai ilmoittanut olevansa kiinnostunut sen kehittämisestä.

14. Etelä-Pohjanmaa

Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Luovan toimialan edistäminen mainitaan Etelä-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa yrittäjyyden kehittämisen yhteydessä seuraavasti: ”Lisäksi luovat alat – muotoilu ja suunnittelu, käsi- ja taideteollisuus, tapahtuma- ja elämysteollisuus, media ja graafinen ala, kulttuuriyrittäjyys jne. – ovat kasvun aloja, joiden yritystoiminnalle tulee luoda edellytyksiä”. Ohjelmassa aihetta käsitellään myös palveluiden kehittämisen yhteydessä: ”Kehittyessään ja muotonsa löytäessään hyvinvointialassa on potentiaalia kulttuuriyrittäjyyteen mm. osuuskuntatoimintana. Kulttuurin työllistävä merkitys on kasvussa ja kulttuurin elinkeinoistamista tulee kehittää vahvistamalla kulttuuriyrittäjyyttä, liiketoimintaosaamista ja kulttuurin tuotteistamista.” Etelä-Pohjanmaalla on kevään 2007 aikana valmisteltu maakunnan liiton johdolla luovien alojen strategiaa.

Seinäjoen seudun aluekeskusohjelma

Seinäjoen seudun hakemuksen mukaan kulttuuritoimintaa hyödynnetään elinkeinona ja innovaatioympäristön elementtinä sekä alueen vetovoiman lisääjänä. Kulttuurin hyödyntäminen sisällöntuotannossa kuuluu kaupunkiseudun vetovoiman kehittämisen strategisiin tavoitteisiin.

Aluekeskusohjelma on tähän mennessä rahoittanut muun muassa Kulttuuriosuuskunta Raamin kehittämistä ja suunnitteilla on parhaillaan myös rytmimusiikkiin liittyvä kehittäminen. Seinäjoen seudun merkittäviä vahvuuksia on rytmimusiikin ja siihen liittyvän tapahtumatuotannon kehittäminen. Yksi kiinnostuksen kohde kehittämistyössä on ympäristönäkökohtien huomioiminen tapahtumien järjestämisessä. Keväällä 2007 on Seinäjoen seudulla järjestetty Jalostamoneuvontaa. Seinäjoen seutu on ilmoittanut kiinnostuksensa luovan toimialan kehittämiseen.

Kauhajoen verkostopilotti

Kauhajoen verkostopilotin hakemuksessa kulttuuripalvelujen kehittäminen määritellään osaksi vetovoimaisen asuin- ja innovaatioympäristön kehittämistä. Siinä ei ole mainittu kulttuuriyrittäjyyttä tai luovan toimialan kehittämistä, vaikka alueella on vahvuutena mm. muotoilu sekä käsi- ja taideteollisuus. Kauhajoen seutu on kiinnostunut aluekeskusohjelman kulttuuriverkoston toiminnasta, mutta ei ole ilmoittanut kiinnostustaan luovan toimialan kehittämiseen.

15. Pohjanmaa

Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Pohjanmaan maakuntaohjelmassa ei mainita kulttuuriyrittäjyyttä tai luovaa toimialaa. Sen sijaan yrittäjyyden kehittämisen yhteydessä yhdeksi kärkitoimialaksi nostetaan media-ala. Sen kehittämiseen panostetaan maakuntaohjelman toteutusaikana. Lisäksi mainitaan osaamiskeskus- ja aluekeskusohjelman toteuttamat hankkeet.

Vaasan seudun aluekeskusohjelma

Vaasan seudulla on vahvuuksia mediasektorin kehittämisessä. Kulttuurisektorin kehittäminen ei ole sisältynyt päättyneen ohjelmakauden ohjelmaan. Uuden ohjelmakauden painopisteisiin sisältyy seudun mediasektorin kehittäminen. Sen katsotaan omaavan laajaa osaamista, osaamisen kärkenä interaktiivinen digi-tv. Kehittäminen pohjautuu MediaCityn tekemään työhön, mm. mainosten ja elokuvien testaukseen.

Vaasan seudun aluekeskusohjelma ei kuitenkaan ole ilmaissut kiinnostustaan luovan toimialan kehittämiseen aluekeskusohjelmassa, mutta se on mukana osaamiskeskusohjelman Digitaaliset sisällöt -klusterin liitännäisjäsenenä. Seudulla on toteutettu Jalostamo-neuvontaa.

Pietarsaaren seudun aluekeskusohjelma

Pietarsaaren hakemuksessa kulttuurisektori ja sen rajapinnat jäävät maininnan tasolle, mutta käytännössä alueella on tehty luovan toimialan kehittämistyötä ja seudulla on yhteyksiä Ruotsiin. Pietarsaaren seudulla on alkanut keväällä 2007 aluekeskusohjelman rahoittama Kreativa företag -hanke, jossa on kartoitettu alueen yrityksiä ja potentiaalisia yrittäjiksi aikovia.

Alueen vahvuuksiksi on tunnistettu kuvataide, mainonta, sisustus, muotoilu ja media. Pietarsaaren seudun aluekeskusohjelma on kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

16. Keski-Pohjanmaa

Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Toimintaympäristöjen kehittämisen yhteydessä on Keski-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa todettu, että ”kulttuurialojen näkökulmasta luovan talouden trendit avaavat uusia mahdollisuuksia, mutta menestymisen saavuttamiseksi on omaksuttava uusia toimintamalleja. Kulttuurialoilla tarvitaan lisää yrittäjyyttä ja ammatillistumista, jotka osaltaan voivat vastata kulttuuripalveluiden tuottamisesta, mutta myös kasvaa merkittäviksi työllisyyden aloiksi Keski-Pohjanmaalla”.

Kokkolan seudun aluekeskusohjelma

Seudun kulttuurin monipuolisuus on määritelty alueen vetovoima- ja kilpailukykytekijäksi. Aihetta ei ole nostettu esille luovan toimialan kehittämisen näkökulmasta, eikä seutu ole ilmoittanut kiinnostusta luovan toimialan kehittämiseen aluekeskusohjelmassa.

17. Pohjois-Pohjanmaa

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2007–2010

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa kasvualoina on elinkeinojen kehittämisen yhteydessä mainittu sisältötuotanto mobiilisovelluksineen sekä kulttuuripalvelut ja teknologia. Tämän laajemmin ei aihetta kuitenkaan ole maakuntaohjelmassa käsitelty.

Oulun seudun aluekeskusohjelma

Nykyisellä aluekeskusohjelmakaudella seudun kulttuuriympäristön kehittäminen kuuluu toimintaympäristön yleisen kehittämisen tavoitteisiin. Seudun ohjelmahakemuksessa mainitaan myös sisältö- ja media-alojen kehittäminen alueen uusina ja potentiaalisina mahdollisuuksina.

Oulu inspiroi -innovaatiostrategia 2007–2013 tunnustaa kaikki toimialat potentiaalisiksi innovaatio- ja kasvualoiksi. Sen mukaan yli toimialarajojen toimivien kasvuhakuisten yritysten menestymisedellytyksiä tuetaan, ja uutta liiketoimintaa haetaan eri toimialojen ja teknologioiden rajapinnoista, uudentyyppisistä palvelutuotteista sekä kaupan ja palvelujen piiristä. Luovaan toimialaan liittyen strategiassa on mainittu sisältö & media-alat. Muita mainittuja aloja ovat muun muassa ympäristöala, rakennus- ja kiinteistöala, kauppa, hyvinvointi, tieto- ja viestintäteknologia, julkiset/yksityiset palvelut ja bioala. Innovaatiostrategia kuvaa myös Oulu 15 -kult-

tuurin kehittämisohjelman keskeisiä tavoitteita, jotka ovat kansainvälistyminen ja monialaisen toimintaympäristön luominen sekä olemassa oleville kulttuurialan yrityksille, laitoksille että vasta kehittymässä oleville kolmannen sektorin ja itseensä taiteilijoiden sekä muiden kulttuurialan osaajien tarpeisiin.

Oulun seudulla on edellisen ohjelmakauden aikana toteutettu paljon luovan toimialan kehittämiseen liittyviä hankkeita, mutta yhteys aluekeskusohjelman toimintaan ei ole ollut kovin tiivis. Seudulla on tehty paljon pohjatyötä alan kehittämiseen, joten edellytykset alan yrittäjyyden edistämiseen ovat hyvät. Oulussa on toteutettu Jalostamo-neuvontaa.

Parhailtaan on meneillään yritysten määrän selvittäminen, mikä valmistuu vuoden 2007 loppuun mennessä. Alueella on paljon kehittämistoimintaa tekeviä tahoja, joten tärkeintä on ratkaista toimintatapa ja se mikä taho vastaa luovan toimialan kehittämisestä. Oulun seudun aluekeskusohjelma on ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä.

Raahen seudun aluekeskusohjelma

Raahen seudun hakemuksessa kehittämisen painopisteenä toimiva viestinnän toimiala mainitaan kulttuuria sivuavana toimialana. Seutu ei ole kuitenkaan ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa.

Koillis-Suomen aluekeskusohjelma

Koillis-Suomen aluekeskusohjelman hakemuksessa ei ole mainittu kulttuuriyrittäjyyttä tai luovaa toimialaa. Sen sijaan matkailu on mukana. Koillis-Suomen aluekeskusohjelma-alueen vahvuuksia onkin kulttuurimatkailu. Alueella on ohjelmapalveluyrityksiä, mutta myös muita vahvuuksia. Siellä sijaitsee käsi- ja taideteollisuusalan yrityksiä sekä elokuvatuotantoa. Koillis-Suomen aluekeskusohjelma on ilmoittautunut luovan toimialan kehittämiseen aluekeskusohjelmassa.

Oulun Eteläisen aluekeskusohjelma

Oulun Eteläisen hakemuksen mukaan ohjelmassa on tarkoitus edistää matkailua ja kulttuurialaa. Kulttuuri ja matkailu mainitaan palveluyrittäjyyden kehittämisen yhteydessä, mutta varsinaisia kulttuurialan palveluyrittäjyshankkeita ei alueella ole toteutettu. Alueen vahvuuksia on käsi- ja taideteollisuus. Yrityksiä on alustavasti selvitetty, mutta niiden tarkempi läpi käyminen vaatii vielä työtä. Oulun Eteläinen on ilmoittautunut luovan toimialan kehittämiseen.

18. Kainuu

Kainuun maakuntaohjelma 2007–2010

Kainuun maakuntaohjelmassa kulttuuriteollisuus nähdään yhtenä osana elinkeinotoiminnan ja elämystuotannon kehittämistä. Kulttuuriteollisuuteen sisältyvät Kainuun oloissa mm. seuraavat alat: (1) kulttuuri-, luonto-, liikunta-, seikkailu-, ja elämysmatkailu, (2) audiovisuaalinen mediakulttuuri (digitaalinen elokuva-, tv- ja mediatuotanto, multimedia-, peli- ja muu uusmediatuotanto, kulttuuripainottunut it-tuotanto), (3) ympäristö- ja esinekulttuuri (tuote- ja ympäristösuunnittelu, muotoilu, design, taidekäsityö, käsityö), (4) esittävä kulttuuri (teatteri, tanssi, musiikki ja (5) kirjallinen kulttuuri (kirjallisuus, sanataide).

Ohjelmakaudella toteutettavat toimenpiteet liittyvät mm. elokuvatuotannon verkottuneeseen kehittämiseen ja integraatioon kulttuuriteollisuuden ja matkailun välillä. Myös erilaiseen tuotekehitykseen pyritään panostamaan.

Kajaanin seudun aluekeskusohjelma

Aluekeskusohjelman hakemuksen mukaan painopisteitä ovat matkailun osaa-misrakenteiden kehittäminen, kärkenä kulttuurin työtä ja toimeentuloa luova näkökulma (yrittäjyysvalmennus kulttuurialalla ja kulttuuri osana matkailun kehittämistä).

Maakunnan avainklustereiden kehittämisessä aluekeskusohjelma toimii elämystuotannon alueella erityisesti kulttuuriyrittäjyyden näkökulmasta. Aluekeskusohjelmassa toteutettu Generaattori-hanke on luonut hyvää pohjaa, joskin luovan toimialan yrittäjyyden kehittäminen on vasta alussa. Meneillään on Työtä taiteesta -hanke, jossa Intotalo valmentaa potentiaalisia luovien alojen yrittäjiksi aikovia. Seudulla ja koko maakunnassa on myös suunnitteilla useita luovan toimialan liittyviä hankkeita koulutukseen ja yritystoiminnan kehittämiseen. Seutu on ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa.

19. Lappi

Lapin maakuntaohjelma 2007–2010

Lapin maakuntaohjelmassa todetaan, että ”Tulevaisuudessa Lappi vahvistaa entisestään asemaansa perinteistä matkailualaa laajentavana elämystuotannon osajana. Päämääränä on hyödyntää voimakkaasti lappilaisia elementtejä luontoa, ihmisiä, kulttuuriperintöä, historiaa, nykyaikaa, eksotiikkaa ja tarinoita moniaistisina ja -mediaalisina toteutuksina elämysteollisuuden eri toimialoilla.

Tavoitteena on tehdä elämystuotannosta yksi koko maan kärkiklustereista. Matkailun ja elämysteollisuuden kehittämistä tukeva osaaminen ovat keskeisellä sijalla Lapin yliopiston ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun strategioissa. Konkreettisesti tämä näkyy matkailualan koulutuksen alueellisen tarjonnan kasvuna ja alaa palvelevan tutkimuksen vahvistumisena. Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus yhdistää olemassa olevan matkailun, muotoilun, digitaalisen median ja viihde- ja kulttuuriteollisuuden huippuosaamisen elämystuotantoon perustuvan liiketoiminnan voimavaraksi. Elämysteollisuudessa ja siihen kytkeytyvien luovien alojen (kulttuuritoiminnot, käsi- ja taideteollisuus sekä viestintä ja media) kehittämisessä tiivistetään maakunnan sisäistä yhteistyötä ja luodaan toimivat yhteydet Oulun seudun teknologia-, media- ja sisältötuotantokeskittymien kanssa.”

Maakuntaohjelmassa mainitaan myös kulttuuriyrittäjyyden edistäminen. Lisäksi todetaan, että kulttuuri ja luovat toimialat integroidaan kiinteästi osaksi maakunnan kehittämistyötä tavoitteena alueellisen kilpailukyvyyn ja imagon vahvistaminen. Ohjelman mukaan kulttuurin ja luovan toimialan yrittäjyyttä ja verkostoitumista edistetään.

Rovaniemen seudun aluekeskusohjelma

Rovaniemen seudun aluekeskusohjelman hakemuksen mukaan alueella kehitetään elämystuotantoa ja matkailu kuuluu vahvasti seudun elinkeinotoiminnan painopisteeleihin. Alueella toimii Design Park (taideteollisen alan yritystoiminnan osaamiskeskittymä) sekä elämysteollisuuden osaamiskeskus. Sisällöntuotantoon on syntynyt kansainvälistä huippuosaamista.

Edellisen ohjelmakauden tavoitteena oli rakentaa Rovaniemeä mm. elämysteollisuuden erikoistuneena alueena. Uudella ohjelmakaudella taas osaamiskeskusohjelman tavoitellaan välittävän kohdennetusti osaamista matkailun ja elämystuotannon kansainvälistymisen ja globalisaation haasteista. Muotoiluun ja kulttuuriseen osaamiseen pohjautuva t&k -toiminta kuuluu yliopiston tehtäviin.

Rovaniemen seudun vahvuuksiin kuuluvat juuri elämysteollisuus, muotoilu ja muut yliopiston luovaan toimialaan liittyvät koulutusalat. Seudulla on toteutettu edellisten ohjelmakausien aikana erilaisia kehittämishankkeita ja yhteistyö osaamiskeskusohjelman kanssa on suhteellisen tiivistä. Alan verkostoa ollaan kokoamassa ja alueella pyritään vahvistamaan myös yritysneuvonnan osaamista Rovaniemen Seudun Kehitys Oy:ssä. Rovaniemen seutu on ilmoittanut olevansa kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa.

Kemi–Tornion alueen aluekeskusohjelma

Ohjelmakauden tavoitteet koskevat elämysteollisuutta ja liiketoimintaa. Seudulla käynnistetään elämysteollisuuden kehittämisen strategiatyö, jonka tavoitteena on edistää elämystalouden, kulttuuriosaamisen ja uusien teknologioiden hyödyntämistä alueen matkailussa, kaupassa ja vapaa-ajan palveluissa.

Kemi–Tornion erikoistumisaloihin kuuluva Mediapolis-klusteri kehittää liiketoimintaa, liiketoimintaedellytyksiä ja osaamista digimedian, sisällöntuotannon, musiikin ja musiikkiteknologian, tietojenkäsittelyn ja näitä tukevan liiketoimintaosaamisen aloilla. Alueen vahvuuksiin kuuluu myös teatterituotanto.

Seudulla on valmisteilla hanke, jolla pyritään kehittämään luovan toimialan yrittäjyyttä. Suunnitteilla on myös alan toimijoiden kartoitus. Kemi–Tornion alueen aluekeskusohjelma on alustavasti kiinnostunut luovan toimialan kehittämisestä aluekeskusohjelmassa.

Liite 2

Selvitystyön aikana haastatellut ja tavatut toimijat

Tähän raporttiin liittyviä asioita on käsitelty aluekeskusohjelman kulttuuriverkoston tapaamisissa seuraavasti:

14.3.2007 Jyväskylä, 28.3.2007 Helsinki, 15.5.2007 Oulu, 18.6.2007 Helsinki

Lisäksi työhön liittyen on tavattu alueiden toimijoita. Mukana tapaamisissa on ollut alueen kehittämistilanteen mukaan vaihtelevasti toimijoita. Aluekeskusohjelman taustaorganisaatiot ja seuduilla toteutettavat hankkeet ovat olleet aktiivisimpia osallistumaan tapaamisiin, jotka on useimmiten järjestetty yhteistyössä aluekeskusohjelman kanssa. Muutamiiin tapaamisiin on kutsuttu myös mm. TE-keskusten edustajia, mutta osallistuminen on jäänyt vähäiseksi. Työtä on tehty yhteistyössä SILE-projektin ja Jalostamo-toiminnan kanssa. SILE-projekti ja Jalostamot ovat kevään 2007 aikana tavanneet myös TE-keskusten edustajia.

15.1.2007 Kuopio

Pekka Vähäkangas, Kuopion kaupunki/
kulttuuritoimi
Petri Kervola, Kuopion kaupunki/kulttuuritoimi
Erno Säisänen, Kuopion kaupunki/kulttuuritoimi
Marja Kettunen, Kuopion kaupunki/yrityspalvelut

27.2.2007 Turku

Markus Hatakka, Bergani Films
Olli Hietanen, Tulevaisuuden tutkimuskeskus
Leena Hoppania, SILE-projekti
Lotta Häkkinen, Mediaryhmä
Tuomas Jussila, CRH Consulting
Hannele Kaijalainen-Tommila, Turun Seudun
Kehittämiskeskus, puheenjohtaja
Maarit Keto-Seppälä, Turun kaupunki
Pekka Krook, Diges ry
Päivi Lappalainen, Turku TouRing Oy
Outi Liedes, Turku Science Park Oy, Matkailun
verkosto-osaamiskeskus
Pasi Lyysaari, Turun nuorisosiainkeskus
Timo Parkkola, Humak
Johanna Serén, Turku Science Park Oy, Kulturo
Saara Taalas, Mediaryhmä, Yritystoiminnan
tutkimus- ja koulutuskeskus
Aino Ukkola, Turun Seudun Kehittämiskeskus,
sihteeri
Arto Valkama, Linnateatteri

19.3.2007 Seinäjoki

Marjatta Eväsoja, Etelä-Pohjanmaan liitto
Leena Kråknäs, Seinäjoen kaupunki
Juha Koivisto, Selmu ry
Harri Pihlajamäki, Selmu ry
Tommi Ranta, Seinäjoen seudun aluekeskusohjelma
Suoku Siren, Kulttuuriuosuskunta Raami
Mika Wirkkala, Sibelius-Akatemia

4.4.2007 Porvoo

Susanne Dahlqvist, Posintra kehitysyhtiö
Tove Hagman, POLTE-ohjelma/Itä-Uudenmaan
aluekeskusohjelma
Tuula Jäppinen, Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelma

10.4.2007 Tampere

Ritva Asula-Myllynen, Tampereen seudun
aluekeskusohjelma
Reijo Kahelin, Pirkanmaan liitto
Jouni Koskela, Pirkanmaan liitto
Lasse Paananen, Luova Tampere -ohjelma

11.4.2007 Joensuu

Johanna Echner, KETI Oy
Leena Hoppania, SILE-projekti
Raimo Kalevi, Itä-Suomen lääninhallitus
Ann-Mari Karvinen, Joensuun kaupunki
Jarmo Kauppinen, AKO & JOSEK Oy
Heikki Koivurova, Total Desing Oy

Antero Lehtikoinen, Joensuun seudun Leader-yhdistys
Marja-Liisa Ruotsalainen, Joensuun kaupunki
Raimo Turunen, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto

19.4.2007 Lahti

Juha Hertsi, Päijät-Hämeen liitto
Leena Hoppania, SILE-projekti
Anu Kanko, Lakes
Anja Kuhalampi, Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
Tuija Laurén, Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia
Taina Lommi, Etelä-Suomen lääninhallitus
Heini Moisio, Lahden kaupunki
Eija Mäkelä, Helsingin yliopisto, Koulutus- ja kehittämiskeskus Palmenia ja Lahden ammattikorkeakoulun muotoiluinstituutti
Riitta Vesala, Lahden seudun aluekeskusohjelma

24.4.2007 Varkaus

Pia Hietala, Helemet Keski-Savon naisten resurssikeskus -hanke
Jouko Laitinen, Uusyrityskeskus Väläky
Matti Lönnroos, yritysasiames
Kirsi Moisander, Kuopion Muotoiluakatemia
Armi Nissinen, Helemet Keski-Savon naisten resurssikeskus -hanke
Tero Piippo, Varkauden seudun aluekeskusohjelma
Olli Tuovinen, Koloveden seudun kehittämishanke II

4.5.2007 Pori

Pentti Kuikka, Satakuntaliitto
Marko Mikkola, Prizztech Oy
Lenita Nieminen, Porin yliopistokeskus/Turun kauppar korkeakoulu
Minna Nore, Porin seudun aluekeskusohjelma
Maija Santikko, Porin yliopistokeskus/Turun yliopisto

16.5.2007 Oulu ja Oulun Eteläinen

Tuula Aitto-Oja, HUMAK
Jetta Eklöf, Oulu 15 -hanke
Tove Hagman, POLTE-ohjelma/Itä-Uudenmaan aluekeskusohjelma
Arja Huotari, Oulun kaupunki
Sari Hyvärinen, Oulun kaupunki
Marjo Jurvansuu, Haapaveden teknologiakylä
Helena Jäykkä, Oulun tanssin keskus
Pasi Kalliokoski, Oulu Innovation
Claes Krüger, Oulun seudun aluekeskusohjelma
Aarne Kultalahti, Oulun kaupunki
Ari Saine, Oulun Eteläinen/aluekeskusohjelma
Petri Sirviö, Oulu 15 -hanke
Tuukka Uusitalo, Oulun ammattikorkeakoulu
Jussi Vilkuna, POEM
Mikko Väisänen, Pohjois-Pohjanmaan liitto

22.5.2007 Jyväskylä

Tarja Enne, Jyväsiirih ry
Carita Harju, JYKES
Juhani Keskinen, Vesuri ry
Ulla Mehto-Hämäläinen, Keski-Suomen TE-keskuksen maaseutuosa
Raija Partanen, Keski-Suomen liitto

25.5.2007 Rauma

Asko Aro-Heinilä, Rauman seudun kehitys
Sanna Lanki, Rauman seudun kehitys
Anu Perttunen, Rauman seudun aluekeskusohjelma
Markku Seppälä, Rauman seudun aluekeskusohjelma
Pirkko Siitari, Rauman seudun kehitys
Harri Virén, Rauman seudun kehitys

11.6.2007 Kajaani

Helena Aaltonen, Kainuun liitto
Maarit Karppinen, Kainuun TE-keskuksen maaseutuosa
Jyri Kokkonen, Kajaanin kaupunkiseudun aluekeskusohjelma
Olli Leppänen, Intotalo
Lasse Lyytikäinen, Oulun yliopisto
Pirjo Oikarinen, Oulujärvi Leader ry
Sinikka Pollari, Nature Craft Kainuu -hanke

13.6.2007 Kotka

Hannu Karavirta, Cursor Oy
Jussi Lehtinen, Cursor Oy
Henry Lindelöf, Kotkan kaupunki
Eila Lailavuo, Kotkan kaupunki
Kaisa Rönkä, Kotkan kaupunki
Risto Virtanen, Kotkan kaupunki
Tapio Välinoro, Kymenlaakson liitto

Lisäksi puhelimitse on haastateltu tai erikseen tavattu seuraavia henkilöitä
Linda Blomqvist, Kreativa företag -hanke/
Pietarsaaren seutu
Anna Häkkinen, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus
Jouni Juutilainen, Jyväskylän kaupunkiseudun aluekeskusohjelma
Mikko Koivulehto, Hämeenlinnan seudun aluekeskusohjelma
Jukka Kujala, Kemi-Tornion aluekeskusohjelma
Hannu Kurki, Savonlinnan seudun aluekeskusohjelma
Jari Lauronen, Joensuun tiedepuisto Oy
Marika Lindroth, Lapin elämysteollisuuden osaamiskeskus
Margita Lukkarinen, Pietarsaaren seudun aluekeskusohjelma
Eeva Rintama, Vakka-Suomen seutukunnan aluekeskusohjelma
Heidi Rämö, Etelä-Pirkanmaan seutukunnan aluekeskusohjelma
Asko Saatsi, Pielisen Karjalan elinkeinoyhtiö PIKES
Johanna Salmela, Rovaniemen seudun aluekeskusohjelma
Elina Stoor, Kemi-Tornion aluekeskusohjelma
Riitta Topelius, Ylä-Savon talousalueen aluekeskusohjelma
Riitta Vahela-Kohonen, Savonlinnan seudun kuntayhtymä
Seija Väisänen, Koillis-Suomen aluekeskus

Lähteet

Aluekeskusohjelman tulokset ja vaikutukset – arviointi 2001–2006. Sisäasiainministeriön julkaisu 48/2006.

The Economy of Culture. European Commission, 2006. http://ec.europa.eu/culture/eac/sources_info/studies/economy_en.html

Kulttuuri aluekeskusohjelmissa. Sisäasiainministeriö, aluekeskushanke, 15.8.2006, [http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/aky/home.nsf/files/Kulttuuri%20ja%20ako_150806/\\$file/Kulttuuri%20ja%20ako_150806.pdf](http://www.intermin.fi/intermin/hankkeet/aky/home.nsf/files/Kulttuuri%20ja%20ako_150806/$file/Kulttuuri%20ja%20ako_150806.pdf).

Luovan kentän yritystoiminta – elinkelpoisuus ja kehityssuunnat. Turun kauppakorkeakoulu, mediaryhmä/SILE-projekti, 2007, http://www.contentbusiness.fi/uploads/reports/1182411434_luovan_kentan_yritystoiminta.pdf.

Luovien alojen yritystoiminnan hankkeet vuosina 2000-2006. KTM Julkaisuja 4/2007.

Luovien alojen yrittäjyyden kehittämisstrategia. KTM julkaisu 10/2007.

Luovien alojen yritystoiminnan kehittäminen. Verkostomainen toimintamalli –selvitys. Opetusministeriön julkaisu 2006:47.

Onko kulttuurilla vientiä? ON! Esitys Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelmaksi 2007–2011. Opetusministeriön julkaisu 2007:9.

Yksitoista askelta luovaan Suomeen; Luovuusstrategian loppuraportti. Opetusministeriön julkaisu 2006:43.

